

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

LETO XI. / STEVILKA 30

CELOVEC, DNE 30. JULIJA 1959

CENA 1.50 ŠILINGA

Presenečenje?

Politično življenje pri nas je polno protislovij. Človek res skoraj nikdar ni varen pred presenečenji.

V življenju in delovanju sindikatov se je v zadnjem času pojavilo nekaj novega, kar je v popolnem nasprotju z vso preteklostjo teh organizacij. Sindikati (Gewerkschaft) so imeli od vsega početka vendar nalogo, da ščitijo pridobljene pravice delojemalcev — delavcev in nastavljenecv, da te pravice utrjujejo in da po potrebi priborijo zanje nove pravice in izboljšanje življenjskih delovnih pogojev. Njihova skrb je vendar zagotoviti dobre in pravične plače delavcu — delojemalcu, torej tudi nastavljenju in uradniku in primernih delovnih pogojev. Nikdar pa še nismo slišali, da bi sindikati ali »Gewerkschaft«, zagovarjali znižanje plač ali ukinitvev doklad za dejansko opravljeno delo.

Toda smo v deželi vseh možnosti.

V šolski odredbi z dne 3. 10. 1945 je v poglavju G točno določeno, da imajo učitelji na dvojezičnih šolah pravico do posebnih doklad. Dejansko je bila učna obveznost na dvojezičnih šolah nižja kakor na nemških šolah in tako so učitelji prišli tudi do tako zvanih nadur, če so po potrebi poučevali preko njim predpisane mere. Učitelj, ki je poučeval v dveh jezikih, se je moral tudi za ta pouk posebej pripraviti, torej je bilo to delo večje. Za vsakega vsaj nekoliko socialno mislečega in čutečega človeka je jasno, da odgovarja večjemu delu tudi večja plača. Jasno pa je, da je nagrajeno delo, torej plačano delo, za vsakogar bolj privlačno kakor delo iz idealizma in golega navdušenja, kar je, človeško gledano, povsem razumljivo.

Z novim šolskim zakonom z dne 19. marca 1959 pa so postali delovni pogoji na šolah v južnem delu dežele še mnogo težji. Pred učiteljem ni več enotnega razreda, so le še oddelki in ne le oddelki po letih, kjer ima vsaj vsak letnik kot celota isto učno snov, ampak so sedaj tudi letniki razbiti vsaj v dva dela, v nemški del in dvojezični del. Temu povečanemu delu učitelja bo torej veljalo nameravano znižanje doklade. Za vsakega učitelja pomeni to ne samo finančni udarec, marveč tudi moralni udarec, ker se njegovo težko delo z uradne strani podcenjuje, ker niti sindikat za njega nima razumevanja, celo tako daleč gre zadeva, da prihajajo ti načrti iz vrst funkcionarjev sindikata!

Za poznavalca razmer pa je jasen namen in cilj tega postopanja. Nobeden izmed merodajnih funkcionarjev učiteljskega sindikata ne poučuje na dvojezični šoli, torej tudi nima doklade za to težko delo; to je ena stran, druga stran pa je brez vsakega dvoma, da je treba z vsemi sredstvi ubiti pouk slovenščine. Kar se zakonu z dne 19. marca 1959 in uredbi deželnega glavarja z dne 22. septembra 1958 ni v zadostni meri posrečilo, to naj sedaj dopolni še finančni pritisk, črtanje dosedanje doklade.

Če se ta nakana uresniči, bo vzeta vsaka vzpodbuda za učitelja, da posveti vse svoje moči pripravi za pouk in pouku samemu, vzeta bo vzpodbuda kandidatom na učiteljski študijski, da bi se posebej pripravljali za pouk na dvojezičnih šolah. Najhujši udarec pa bo zadan mladini sami, posebno oni nadarjeni mladini, kateri bodo vzeti naravni pogoji za učenje materinščine.

Po tej poti bomo kmalu zopet tam, kjer smo bili v času tisočletnega rajha, ko otrok ni smel ziniti slovenske besedice v šoli in take besede tudi od učitelja ni slišal. In gospodje so leta in leta govorili o nasilju manjšine nad večino, od vsega početka pa je bil edini resnični namen in cilj koroških šovinistov — iztrebljenje slovenščine iz šole.

Neposredni stiki med Ameriko in Sovjetsko zvezo

Nixon v Moskvi

Minuli teden je z najmodernejšim ameriškim potniškim letalom na reakcijski pogon ameriški podpredsednik Nixon odletel iz New Yorka naravnost v Moskvo, da vrne obisk, ki ga je pred nekaj tedni opravil v Združenih državah sovjetski ministrski podpredsednik Kozlov. Nixonovo letalo, ki je pot med obema kontinentoma tudi opravilo brez vmesnega pristanka, kot jekleni ptič Kozlova Tu 104, je bilo za tri ure hitrejše od sovjetskega. Od New Yorka do Moskve je rabilo 8 ur.

Kozlov je svojčas prišel v Ameriko, da ondi odpre sovjetsko indutstrijsko razstavo, Nixon pa je v Moskvi odprl ameriško razstavo v sovjetski prestolnici, ki je tudi prva v zgodovini.

Je to prvič po boljševiški revoluciji pred 40 leti, da se tako visok ameriški predstavnik poda v Sovjetsko zvezo. Nixon je namreč namestnik državnega predsednika Eisenhowerja in bi v primeru predsednikove bolezni ali smrti postal avtomatično njegov naslednik.

Sprejem, ki so mu ga uradni krogi pripravili v Moskvi je bil spočetka precej hladen, kajti v času, ko je Nixon letel proti Moskvi, je državni predsednik Eisenhower proglasil v Washingtonu »Teden zaslužnih narodov«, ki ječijo pod komunističnim jarmom.

Prvi sestanki med Hruščevim in Nixonom niso prinesli izboljšave ozračja. Hruščev je izkoristil vsako priložnost za pikre pripombe. Nixon pa že ima precej izkušenj glede slabega ravnanja pri potovanjih po tujih deželah. Lani so ga v Južni Ameriki razjarjeni delavci, ki so bili odpušteni iz rudnikov zato, ker Amerika ni hotela več kupovati južnoameriških rudnin, obmetavali z gnilimi jajci in pomarančami, študentje na univerzi v Bogoti pa so ga celo preklotali.

Za potovanje v Rusijo se je dobro pripravil in se celo nekaj mesecev učil rusko. Zato je Hruščevu odgovarjal po notah. Časopisje po vsem svetu je objavilo vrsto fotografij obeh mož. Na njunih obrazih, to je gostitelja Hruščeva in gosta Nixona, je bilo videti, da med njima ne vlada preveč velika ljubeznivost.

Nixon je pozdravljal po rusko

Nixon je izkoristil vsako priliko, da je stiskal roke navadnim, neznanim ljudem in jih ogovarjal po rusko, »Zdravstvujte« in podobno.

Sprva so ruski obiskovalci ameriške razstave bili razočarani, kajti pričakovali so prikaze veleindustrij, orjaških tovarniških tekočih trakov, ki vsako minuto bruhajo iz sebe avtomobile, hladilnike ali pa kakke druge masovne industrijske izdelke; mislili so, da bodo videli velike elektrarne, kemične kombinat, kot krono vsega pa atomske bombe, rakete in tako dalje, kot je to običaj na sovjetskih razstavah.

Amerikanci so pa to pot imeli izvrstno domislico: V Moskvi razstavljajo vse, kar rabi človek za vsakdanje življenje, v kuhinji, spalnici, pisarni, na dopustu, skratka prikazujejo življenje povprečnega ameriškega delavca in nastavljenca. Ob množici industrijskih dobrin, od električnih štedilnikov, sesalnikov prahu, hladilnikov, radijskih in televizijskih aparatov in drugih reči, ki so pripomogle k temu, da v

Gostitelj Hruščev in gost Nixon.

Ameriki, najbolj kapitalistični državi na svetu, tudi delavec najbolje živi, so povprečni Rusi ostrmeli. Zato tudi pri vходу v razstavo nenehno stoje velike gručice, ki čakajo, da pridejo na vrsto.

Hruščev sam je kar naravnost dejal, da se ga polasča »zavist« vendar brez jeze, je pristavil in obljubil: »Tudi mi bomo nekoč vse to imeli!« — Samo počakati bo tre-

ba in človeško življenje je kratko. Tega seveda on ni rekel.

Seveda tudi ni manjkalo spodrsaljavev. Tako je Nixon pri obisku moskovske tržnice nekemu prodajalcu zelenjave, ki je bil — vsaj za ameriške pojme — bolj bomo oblečen, hotel dati sto rubljev, kar je ta užaljeno odklonil. Sovjetsko časopisje je ta pripetljaj seveda krepko izkoristilo. Ameriško poslaništvo je kasneje izdalo sporočilo, da je vse skupaj bil le nesporazum. Prodajalec je bil Nixonu rekel, da bi rad obiskal ameriško razstavo, pa da ne more noter. Misli je s tem na množico, ki se vselej tare pri vrodu. Nixon pa je mislil, da nima denarja za vstopnino. Ta incident kaže, kako globok je razpor med ameriško in rusko miselnostjo.

Kljub temu pa je ameriškega gosta uspelo zbuditi simpatije pri prebivalstvu, kajti ljudem je vendar všeč, če se tujec, ki pride iz daljnj, neznane dežele, trudi govoriti z njim v lastnem jeziku in se prijazno obnaša.

Pa še ena razlika je: pri obisku Kozlova v Ameriki so ljudje sprejemali gosta hladno, ponekod celo neprijazno. Z Nixonom v Moskvi pa so uradni gostitelji bili surovi, ljudje pa na splošno dobrodušni in prijazni. To so opazili tudi tuji novinarji, ki spremljajo Nixona na njegovem ne ravno prijetnem potovanju.

Za vsemi temi zunanostmi pa se skriva še globlje jedro. Spričo ženevske konference, ki je zašla v slepo ulico, oba tabora čutita, da bo treba nekaj narediti, preden pride do česa hujšega. To je bil brez dvoma namen sovjetske vlade, ko je Nixona povabila v Moskvo in tudi ameriške vlade, ko ga je tja poslala. O razgovorih med Nixonom in Hruščevim v njegovi poletni vili v okolici Moskve, kjer ni bilo gledalcev in novinarjev, pa ni izšlo nobeno sporočilo.

Jumbo na poti preko Alp

Dvatisoč dvesto let je minulo, odkar je Hanibal, vojskovodja Kartagine (mesta in države v Severni Afriki) z drznim pohodom iz Južne Francije preko zasneženih Visokih Alp vdrl s svojo vojsko v Italijo. S seboj je vodil tudi nekaj deset slonov, ki so se jih rimski vojščaki posebno bali. Nato je v naglih pohodih prodiral proti Rimu, kjer so prestrašeni mestni očetje — senatorji, vpili »Hannibal ante portas«. Hanibal je pred mestnimi vrati! Od takrat je ta stavek v rabi za označevanje posebno hude nevarnosti. Hanibal ni nikdar zasedel Rima, ker je bila vojna sreča na strani Rimljanov, ki so premagali njegove vojske in Kartagino razrušili.

Od takrat pa traja spor, kje in kako je mogel Hanibal z vojščaki in sloni preoračati visoke alpske prelaze, preko katerih so takrat vodile samo kozje steze. Zgodovinarji tedanjega časa poročajo, da so se Hannibalovi vojaki morali kljub mrazu precej potiti, da so širili pota in steze za slone. Kljub temu jih je večina poginila od mraza ali pa se jim je zvrtilo in so omahnili v prepade. Tudi vojakom se ni godilo nič bolje, ko so na svojih ščitih držali po snežnikih, pri čemer se je njihova vožnja pogosto končala v kaki ledeni razpoki.

Angleški profesor J. M. Hoyte, ki predava na sloviti univerzi Cambridge, je hotel znanstveni spor o Hannibalovi poti rešiti na znanstven način, to je s poskusom. Sposodil si je v živalskem vrtu 11-letnega slona Jumba in ta sedaj počasi in premišljeno korači proti vrhu prelaza Clapier (2477 m). Spremljajo ga trume novinarjev, fotoreporterjev in televizijskih poročeval-

cev. Toda sredi pota se je moral ustaviti. Jumbo se mora natančno držati poti, ki jo je pred 2200 leti ubiral Hanibal. Da pa se mu kaj ne zgodi, je Angleška družba za zaščito živali priključila ekspediciji upokojenega polkovnika Hickmana, vojaškega veterinarja, ki mora paziti na Jumba, kot na punčico svojega očesa. Tako je živalo-ljubni polkovnik minulo soboto prepovedal Jumbo pot po neki ozki kozji stezi, ki je po njegovem mnenju bila za Jumba prenevarna in ekspedicija se je morala vrniti na — asfaltirano cesto.

Jumbo se pusti poslušno voditi, ne da bi se pri tem zavedal, kako važno nalogo opravlja v službi znanosti. Zanj je važno. le to, da sta v karavani dva velika tovornjaka, polna sladkega korenja in dišeče otave. Pa tudi sočna planinska trava mu gre v slast. V nekaj dneh bo v Turinu v Italiji, če bo vse šlo v redu, kot nekdanj Hanibalu.

Če bi pa za Hanibalovega časa že obstajalo Društvo za zaščito živali, bi do njegovega prehoda preko Alp prav gotovo ne prišlo.

Orožje za pomirjenje

Indonezijska vlada je nakupila orožje v Ameriki, Veliki Britaniji, Franciji, Zapadni Nemčiji, Italiji, Jugoslaviji, Danski in Švedski, da z njim — kot upa — v dveh letih zaduši stalne upore v tej deželi, ki je šele po vojni zadobila politično samostojnost, a kmalu nato zapadla v notranjepolitični kaos. Predsednik Sukarno je pred kratkim razveljavil za nedoločen čas ustavo. Marsikdo se sedaj z otožnostjo spominja na lepe čase reda — pod holandskim kolonialnim »suženjstvom«.

Politični teden

Po svetu . . .

Štirje naveličani možje v Ženevi

Potpežljivost štirih zunanjih ministrov, ki že deveti teden zasedajo, skoraj bi bolj rekli posedajo v Ženevi, ne pozna menda meja. Poskušali so vse po vrsti. Najprej so se javno pogajali in vsako njihovo besedo so propagandne službe prek radia in časopisja raztrosile po vsem svetu; potem so prešli na tajne seje, nato na razgovore pri kosilih, malicah in večerjah, enkrat pri vodki, ki jo je nalival kot gostitelj sovjetski zunanji minister Gromiko, drugič pri iskrenem šampanjcu, s katerim je gostil svoje kolege elegantni Francoz Couve de Mourville, potem je poskušal anglež Selwyn Lloyd omečiti svoje goste s pristnim škotskim whiskyjem, in končno je Amerikanec Herter poskušal svojo srečo s pravim Bourbonom s kosci ledu v sodavodi. A vse skupaj nič ni pomagalo. Led v kozarcih se je pač spriči pasje vročine teh res pasjih dni kmalu stopil, srca ministrov pa so ostala trša in hladnejša kot led.

Ob Berlinu so se spotaknili

Še vedno je Berlin kot del širšega nemškega vprašanja in s tem zvezanega političnega in vojaškega ravnotežja v Evropi, jabolko prepira, ki loči oba svetovna tabora.

Sovjetska zveza skuša po 14 letih pripraviti zapadnjake do tega, da plačajo za leta 1945 storjeno dvojno napako, namreč da niso sami zasedli Berlina in se s tem polastili osrčja Nemčije, ter drugič, da so potem šli v Berlin nekaj tednov kasneje, kjer so pa jih že sprejeli kot gostitelji Sovjeti. Zapadnjaki sedaj trdijo, da so prišli v Berlin na temelju lastne pravice kot sozmagovalci nad Nemčijo, kar na papirju drži, toda njihove garnizije so v Berlinu od vseh strani obkoljene po sovjetskih četah, ki imajo v oblasti tudi vsa dovozna pota v Berlin. Sovjetska zveza hoče svoj blok, vključno Vzhodno Nemčijo, še bolj strniti in zato ji je prisotnost zapadnjakov v Berlinu hodeč trn v ledjih, ki se ga skušajo znebiti. Zapadnjaki pa tudi niso pripravljeni se kar tako pustiti prepoditi iz bivše nemške prestolnice, ki je v sedaj divjajoči hladni vojni postala ena izmed važnih utrdb v osrčju sovražnikovega ozemlja.

Napačne kalkulacije na Vzhodu in Zahodu

Potem se pa pojavlja vprašanje: Po kaj so štirje ministri sploh prišli v Ženevo, če nobeden noče popustiti? Kaže, da je bilo tako, da so tako Amerikanci kot Rusi prišli tja z namenom, da nekaj prodajo in da v zameno nekaj kupijo. Toda izkazalo se je, da tega, kar eden ponuja, drugi noče kupiti in obratno.

Amerikanci so računali, da hoče Sovjetska zveza na vsak način doseči vrhunski sestanek, kajti po njihovem mnenju potrebuje Hruščev zunanje političnih uspehov, da z njimi kroti svoje notranje nasprotnike. Po drugi strani pa je Sovjetska zveza začela sedaj mogočen 7-letni razvojni plan za gospodarstvo, pri čigar izvršitvi pa potrebuje mir. Zato so mislili, da bi se splačalo morebitno Eisenhowerjevo potovanje na vrhunski sestanek kje v Evropi, če Sovjetska zveza požre svoje ultimete glede Berlina in potrdi pravice zapadnih zaveznikov do tega mesta.

Sovjeti so pa kalkulirali drugače. Z grožnjo, da izženejo zapadnjake iz Berlina, hočejo doseči, da zapadne sile priznajo delitev Nemčije in pristanejo na obstoj 2 nemških držav. Šele takrat se bodo Nemci v sedanjih sovjetski zasedbeni coni sprijaznili s tem, da dokončno postanejo del sovjetskega imperija, kar so sedaj samo zaradi prisotnosti sovjetskih čet. Sovjeti so potem še gledali, da zanesejo nasprotstva med zapadno zavezništvo. Prav v času ženevskih pogajanj so sklenili obsežen trgovinski sporazum z Angleži, ki zaradi tega najbolj odločno vztrajajo na nadaljnjih pogajanjih.

Vendar konferenca v Ženevi ni brez haska, kajti službi boljšemu spoznavanju medsebojnih stališč in spriču trmastega molka diplomatov ni mogoče nič reči, kaj vse se dogaja za kulisami.

Dunaj — sedež mednarodne atomske kontrole?

Da pa zaenkrat nihče ne namerava seči po orožju, dokazuje druga konferenca, ki že tudi nekaj mesecev traja. Na njej so

delujejo atomski strokovnjaki treh sedanjih posestnic atomskega orožja, Združenih držav, Sovjetske zveze in Velike Britanije. Menda so se že tako daleč sporazumeli, da bi bilo moč izvesti učinkovito mednarodno kontrolo atomskega oboroževanja, ako vrhovni politiki kaj takega sklenejo. Od lanskega oktobra ni več eksplodirala nobena atomska bomba ne na Zahodu ne na Vzhodu. In minuli teden je avstrijski zunanji minister Kreisky naznanil, da so predstavniki treh atomskih velesil že vprašali avstrijsko vlado, ali bi bila pripravljena nuditi primerne prostore na Dunaju za sedež mednarodne atomske kontrolne komisije. Brez dvoma je na svetu pod pepelom odeje navideznega miru še mnogo tlečih ognjišč, vendar so na oprezu tudi gasilci, da morebitne nenameravane požare pravočasno pogasijo, kot jim je nekajkrat že doslej uspelo (Koreja, Suez, Libanon). Upajmo, da se jim tudi v bodoče posreči in da prevlada na svetu zdrava pamet in s tem mir.

. . . in pri nas v Avstriji

Koalicijski pakt nepričakovano objavljen
Potem ko je državni zbor na Dunaju sprejel na znanje sestavo nove vlade, je na hitro izglasoval nekaj najnujnejših zakonov glede sprememb pri novi razdelitvi kompetenc v vladi.

Povsem novo pa je dejstvo, da je to pot bil objavljen takozvani koalicijski pakt, o katerem smo že poročali. Doslej je namreč bilo tako, da je ta pakt, ki določa načela skupnega sodelovanja v vladi ter razdelitev oblasti med obema vladujočima strankama, ob sklenitvi ostal tajen, počasi pa so kasneje njegove določbe vendarle prišle na dan, enkrat v zvezi s tem enkrat v zvezi s kakim drugim sporom med vladnima strankama.

Sedaj so ga pa — najbrž izučeni po teh izkušnjah — kar takoj objavili. Ne vsebuje nič nenavadnega ali novega. Iz njega izhaja, da ostaja proporc še vedno temelj vladnega sodelovanja in sicer je to pot razmerje natančno 1 : 1 za vse važnejše zadeve. Nove volitve sme vlada razpisati le, če sta obe stranki za to. Parlamentu bodo predloženi v važnejših zadevah le zakoni, ki bodo sporazumno sklenjeni po predstavnikih obeh strank v koalicijskem odboru. Državni zbor je s tem bil znova potrjen kot »glasovalni stroj«, čeprav mu po črki koalicijskega pakta ostane pravica »svobodnega« odločanja v vseh ostalih zadevah. Kaj je važno in kaj ne, o tem namreč tudi odloča koalicijski odbor, ki naj proglasi za važno vsako zadevo, ki jo pač smatra za važ-

no. V koalicijskem odboru sta obe stranki enako zastopani. OeVP s petimi možmi in prav tako SPOe, dočim pripada predsedstvo zveznemu kanderju. Objavljeni koalicijski pakt je pa dokument, ki dokazuje, da danes Avstrije v resnici ne vladata po ustavi določena organa, to je parlament kot izvoljeno predstavništvo ljudstva, tudi ne vlada, ampak odbor predstavnikov obeh strank. Tega pa v ustavi nikjer ne moreš zaslediti.

Kljub temu pa lahko pričakujemo, da bo ta »interesna ženitev« brez medsebojne ljubezni zagotovila Avstriji novo dobo notranjega miru in omogočila nadaljnji gospodarski napredek dežele.

Kot smo že zadnjič pisali, položaj nove vlade, posebno v finančnem pogledu ni preveč rožnat in zato bo res treba sodelovanja vseh, da bo naša skupna barka jadrala po varni poti sodelovanja. Možnosti za nadaljnji napredek so, kajti pričakovane svetovne gospodarske krize ni bilo, nasprotno, gospodarski položaj se na splošno popravlja. Tudi Avstrija bo ob primerni spretnosti mogla iz tega položaja do seči koristi zase in za svoje ljudstvo.

Prvi nastop novega zunanjega ministra

Minuli teden se je prvič predstavil domačim in tujim časnikařem novi zunanji minister dr. Kreisky. Naglasil je, da bo avstrijska zunanja politika v glavnem sicer ohranila sedanjo smer, vendar bo pri izvajanju temeljnih načel treba priti do jasnejšega koncepta in ustrežnejših metod. Predvsem se bo novi zunanji minister trudil za prijateljsko razmerje s sosednjimi državami.

Pri nas na Koroškem

je bil najpomembnejši dogodek zadnjega tedna postavitev socialističnega kandidata za predsednika Delavske zbornice. To mesto je ostalo prazno, odkar je bil na nemilostljiv način izgovorjen »upornik« Paul Truppe. Njegovo dediščino bo prevzel bivši župan v Wolfsbergu, deželni svetnik Scheiber. Doslej je namreč veljala nekakšna nepisana postava, da mora predsednik delavske zbornice priti iz vrst najmočnejših sindikatov, to je kovinarjev oz. stavbenih delavcev. Truppe je bil iz stavbinskega sindikata. Scheiber pa ne prihaja iz teh sindikatov, pač pa pripada ožjemu vodstvenemu krogu strankinih funkcionarjev. Očitno je, da je vodstvo stranke hotelo postaviti na predsedstvo Delavske zbornice moža, ki bo bolj zvest strankinemu vodstvu in da na ta način preprečijo pojav kakšnega novega »upornika Truppeja« iz vrst obeh, sicer borbenih sindikatov. S Scheiberjevo kandidaturo je socialističnemu vodstvu uspelo razširiti svoj vpliv in moč strankarskih »managerjev« je s tem seveda ustrezno narastla.

Avstrijske dobave Sovjetski zvezi

mil. šilingov, kar je za 217 milijonov več kot prejšnje leto.

Ta obremenitev državne blagajne bo trajala še do leta 1961, ko poteče avstrijsko-sovjetski sporazum o blagovnih dobavah in ostane v veljavi samo še obveznost petrolejskih dobav, ki so bile ob sklepu državne pogodbe določene za dobo 10 let.

Količina žita na svetu

Rim — Agencija »Italia«. — Količina žita, ki je po vsem svetu na razpolago za prehrano v letu 1958/59, je nedvomno presegla vse dosedanje viške. Po približnih podatkih Svetovne organizacije za kmetijstvo in prehrano — FAO — se svetovni pridelek žita stalno veča, zlasti v treh poglavitnih žitnih državah, namreč v ZDA, Sovjetski zvezi in na Kitajskem. Te tri dajejo same polovico vsega žita, kar ga zraste na svetu.

V Združenih državah so zaradi povečanja posejane zemlje in zaradi boljšega obdelovanja dosegli letos neverjetno količino, ki presega 39 milijonov ton. V Kanadi, kjer je posejana površina ostala nespremenjena, je bil pridelek manjši zaradi hude suše in bo dosegel le nekaj nad 10 milijonov ton, kar je manj kakor predlanskim. V Mehiki se je pridelek lani povečal za 10 odstotkov.

V srednji in južni Evropi lanska letina ni bila taka, kakor so pričakovali, ker je šlo precej žita v izgubo zaradi nalivov, ki so zakasnili žetev. Edina izjema je Italija, ki je leta 1958 tudi dosegla rekordni pridelek žita.

SLOVENC

doma in po svetu

Anton Orehar - srebrnomašnik

V Buenos Airesu je obhajal svoj srebrnomašniški jubilej č. g. Anton Orehar, glavni dušni pastir slovenskih naseljencev v Argentini. Slovesno sv. daritev je opravil ob asistenci č. g. dr. Filipa Zaklja in Gregorija Malija v cerkvi sv. Julije v Buenos Airesu. Slovenski rojaki so cerkev napolnili do zadnjega kotička. Med mašo je pel zbor Gallus, pridigal pa je duh. svetnik Alojzij Košmerlj. Društvo Slovencev je opravilo ob asistenci č. g. dr. Filipa Zaklja in akademijo s pestrim programom v dvorani ondotne Slovenske hiše.

Repentabor pri Trstu : 10 let kulturnega dela

Minulo nedeljo so tisoči Slovencev iz Trsta in Gorice pohiteli na kraški grič, ki se dviga nad Tržaškim zalivom in na njegovem temenu čepi idilična cerkva, nekdanji tabor, ki je v davnih dneh prebivalce, kmete in vinogradnike varoval pred sovražniki: Repentabor. Pred 10 leti je ondi skupina mladih a neustrašenih kulturnih delavcev postavila na oder Hofmannsthalovo dramo Človekova življenja, »Slechnika«. Bil je takrat še čas prisiljenega kulturnega molka iz skrivnostnih zapovedniških central, ki ne takrat in ne prej ni rodil nič pozitivnega, ker je vsaka prisiljena stvar prav zaradi tega jalova.

Na Repentaboru se je pred 10 leti vžgala iskra novega življenja. Kasneje se je v ognjišču »Slovenske prosvete« razvila v močan ogenj, ki danes s toploto resnične srčne slovenske in krščanske kulture ogreva naše rojake ob sinjem Jadranu. Število gledaliških predstav, predavanj in drugih javnih nastopov gre v stotine; njegovo oplemenitujočo vlogo za slovenski živelj bo pa mogel v celoti presoditi šele kulturni zgodovinar. Kot pred 10 leti je tudi letošnjo predstavo pripravil prof. Jože Peterlin in sicer s pretežno mladimi igralci, tako da je nedeljsko slavlje bilo že srečanje dveh generacij, ko starejša postopoma izroča slovenski kulturni zaklad mladini, da ga čuva in naprej goji z isto ljubeznijo. Predstava sama je bila na višini, ki vzdrži primerjavo s poklicnimi gledališči, čeprav so nastopali sami »amaterji«, v resnici iskreni, idealni ljubitelji slovenske besede in njenega kulturnega bogastva. »Poleg prosvetnega praznika je bil Repentabor tudi velik duhovni in narodni dogodek za nas vse«, zaključuje svoje poročilo goriški »Katoliški glas«.

Nove maše v Sloveniji

Na praznik sv. Petra in Pavla so bili v mariborski in ljubljanski stolnici posvečeni v mašnike naslednji diakoni:

Iz jugoslovanskega dela goriške nadškofije: Berce Jožef, rojen v župniji Dornberk; Čibej Boris, rojen 21. februarja 1932 v Postojni.

Iz dela tržaško-koprške škofije v Sloveniji: Prelec Milan, rojen 21. marca 1930 v župniji Rodik.

Iz lavantinske škofije: Petek Anton, rojen 29. decembra 1929 v župniji Sv. Marjete niže Ptuj; Podjaveršek Jože, rojen 24. februarja 1932 v župniji Sv. Florijan v Doliču; Rančigaj Vinko, rojen 6. januarja 1932 v župniji Šmartno v Rožni dolini.

Iz ljubljanske škofije: Campa Vinko, rojen 12. maja 1931 v župniji Sodražica; Hostnik Anton, rojen 6. maja 1929 v župniji Šmartno pri Litiji; Kokalj Janez, rojen 2. avgusta 1933 v župniji Poljane nad škofjo Loko; Kotar Anton, rojen 14. februarja 1932 v župniji št. Rupert na Dolenjskem; Perčič Jožef, rojen 4. marca 1934 v župniji Kranj.

. . . in v Beneški Sloveniji

Mala Beneška Slovenija, ki je že od leta 1868 pod Italijo, je letos praznovala kar tri slovenske nove maše. Na praznik Sv. Petra in Pavla je v Lozeh zapel svojo prvo sv. daritev č. g. Adolf Dornbolog. Novomašnika so sprejeli z mogočnimi slavoloki in nabralo se je toliko ljudstva, da so obrede morali prenašati po zvočnikih za množico, ki zanjo ni več bilo prostora v cerkvi. Pridigal je č. g. župnik Jožef Kramar.

Isti dan je praznovala »primicijo« tudi vasica Visoke Pečine pod Matajurjem, kjer je pri gorski podružnici Sv. Mihaela prvokrat pristopil k mizi Gospodovi č. g. Emil Batistič. Med mašo je prepeval slovenski cerkveni zbor iz stolnice sv. Antona iz Trsta, pridigal pa je misijonar č. g. Jože Vidmar iz Trsta.

Na obeh novih mašah se je zbralo mnogo ljudstva iz slovenskih krajev Nadiške doline, prihiteli so pa tudi mnogi Slovenci preko državne meje iz osrednje Slovenije.

Naslednjo nedeljo pa je v Roncu prvič obnovil Gospodovo nekravbo žrtev č. g. Jožef Mučič. V cerkvi so peli domači pevci, pridigal pa je preč. g. Zohan. Na novomašniško »ohcet« so pa prišli še koroški Slovenci iz Železne Kaple pod vodstvom č. g. kaplana Lovrenca Petričiča, ki je tudi sin Beneške Slovenije, a pase duše na slovenskem Koroškem. S seboj je pripeljal tudi orkester.

Napoleon časopisja

Mož, ki je ustvaril moderni časopis in mu dal njegov sedanji obraz

Leta 1888 je 23-letni Alfred Harmsworth pri zaključku uredništva svojega lističa, ki ga je bil začel izdajati z nekaj 100 funti lastnih prihrankov, ugotovil, da mu manjka še pol stolpca. Čas je pritiskal, staveci in tiskarji so čakali. V naglici je kar v tiskarni sedel k bližnji mizi in napisal članek: »Ali opice kadijo?« Sestavek je vzbudil nepričakovano veliko zanimanja, v uredništvo so deževali dopisi bralcev. Tako se je začela pot moža, ki so ga desetletja pozneje imenovali Napoleona angleškega časopisja, kajti na višku svoje kariere je Harmsworth bil lastnik 69 časopisov, med katerimi je bil pol ducata dnevnikov z milijonsko naklado. Kralj ga je povzdignil v plemiča, lorda Northcliffe.

Northcliffe se je bil kot mladenič pojavil na londonski Fleet Street (ulica, kjer se nahajajo časopisna uredništva in tiskarne) prav v času, ko je industrijska revolucija šla proti koncu. Nastanek veleindustrij z masovno proizvodnjo je znatno zvišal življenjski standard širokih množic, posebnost ker so vedno močnejše delavske organizacije znale zagotoviti delavcu tudi ustreznimi zaslužki. Z izboljšanjem življenjskih razmer pa je izginila tudi nepismenost.

Abecednik je omogočil razvoj časopisja

Novošolane množice delavstva in nižje-srednjega sloja so seveda bile vedoželjne in rade segale po čitavi, da spoznajo čudovitosti sveta, čigar prag so mogle prestopiti prav s pomočjo branja. Skrivnost Northcliffeovega uspeha je bila v tem, da je to lakoto širokih množic po novicah znal tešiti z lahko prebavljivo hrano, to je s članki oz. kasneje časopisi, ki so bili pisani za preprostega človeka, v lahko tekočem slogu.

Se razume, časnikarstvo mu je ležalo že v krvi, zato se mu je posvetilo. Kmalu je spoznal, da je poročilo laže in lepše čitljivo, če je razdeljeno v kolikor mogoče kratke odstavke.

On je tudi uvedel nekaj, kar je danes postalo že povsem samo po sebi razumljivo pri časopisih: vsaka vest mora že v prvem stavku povedati najvažnejšo stvar. Nato pa sledi vse ostalo.

Odstavki morajo biti razporejeni po važnosti, tako da je najmanj važna in zanimiva reč na koncu, ne pa kot ima marsikdo še lepo navado, da najvažnejšo stvar šele na koncu pove, ali pa jo morda sploh zamolči.

Svoje članke je opremljal s slikami, ki so pojasnjevale vsebino člankov. Kadar pa je poročal o tujih deželah, je vedno pridjal člankom zemljepisno karto dežel in krajev, o katerih je bilo govora.

Tudi pri razporejanju člankov, uporabi naslovov in črk je vedno gledal, da je najvažnejša stvar prišla na prvo mesto in da je cela stran lista imela gotovo lice.

Časnik, ki je bil najbolj dosledno urejevan po teh načelih, je bil »Daily Mail« (Dnevna pošta), ki je kmalu dosegel milijonsko naklado. Moderni masovni časnik je bil rojen.

Northcliffeovo časopisno cesarstvo je raslo iz leta v leto, kajti imel je navado, da je

konkurenčne, zastarele in pasivne liste za male denarje (z dolgovi vred) nakupoval, in jih potem v kratkem času po gornjem vzorcu spremenil v gospodarsko donosna podjetja. Vendar mu je manjkala še krona: »Times« ali »stara mati vseh časopisov«. »Times« je kljuboval vsem njegovim naskokom. Toda leta 1908 se je Northcliffe ponudila tako dolgo pričakovana prilžnost: »Times« je sicer še vedno užival svetovni ugled, vendar se je nahajal v denarnih stiskah.

Northcliffe je moral zelo previdno ravnati, kajti kljub dolgovom je bil »Times« kot sredstvo za politično vplivanje še vedno plen, na katerega je prežalo mnogo lovcev. Northcliffe se je lepo odpeljal v Francijo, kjer se je kot nepoznan turist naselil v nekem hotelu v Boulogne. Bil pa je vendarle nekoliko čuden letoviščar, kajti vsak dan je dobival in odpošiljal kopice telegramov. Bili so pisani v nekem čudnem jeziku, ki ga telegrafist na pošti ni razumel. Njegovi posredniki so namreč med tem v Londonu vodili pogajanja in ga vsak dan s posebno šifriranimi znaki obveščali oz. sprejemali od njega nadaljna navodila. Po nekaj tednih se mu je veliki udarec res posrečil: za 320.000 funtov (6,5 milijonov zlatih mark) je postal lastnik večinskega paketa delnic »Timesa«.

Toda to ni bil srečen zakon. Razlika med ognjevitim, živahnim in podjetnim Northcliffom na eni strani ter ostalimi delničarji in uredniškim zborom, ki so ostali konzervativni, in hoteli, da list ostane takšen kot je bil, je bila prevelika in venomer je prihajalo do sporov. Glavni uredniki so odhajali eden za drugim in takrat se je Northcliffe prijel priimek, da je »največji potrošnik urednikov«.

„Kdo je premaknil luno?“

Ko je med prvo svetovno vojno neki znanec obiskal Northcliffea na njegovem posestvu na deželi, ga je dobil ravno pri telefonskem razgovoru z uredništvom »Timesa«. Ves razdražen je vpil Northcliffe v slušalko:

»Zakaj ste predstavili luno. Nekdo misli, da sme predstavljati luno! Če se to še enkrat zgodi, bo tisti takoj odpuščen!« Prijatelju je potem Northcliffe pri kosilu po-

jasnil: »Neko tele v uredništvu je prestavilo vremensko karto na neko drugo stran.« Na tej karti pa je bila narisana tudi luna.

Med prvo svetovno vojno je Northcliffe s svojimi naravnost genialnimi propagandističnimi sposobnostmi naredil velike usluge britanski vladi. Med Angleži je sovraštvo do Nemcev razbičalo do prej še nikdar doseženega viška.

Northcliffe pa je imel velik smisel za družino, toda na svoj način. Kot dajejo navadni smrtniki življenje otrokom, je Northcliffe ustvarjal časopise in jih je podarjal svojim bratom, nečakom in drugim sorodnikom, ker lastnih otrok ni imel. In vendar njegovo življenje ni bilo srečno. Večna živčna napetost, ki je neizogibno povezana s časnikarskim delom, ni ostala brez posledic.

„Čisto malo ljubezni“

mlade slovenske književnice

Že 14 let obstajajo na Primorskem slovenske šole, ne samo ljudske, marveč tudi gimnazije, obrtne šole, trgovske akademije in učiteljske. Trst in Gorica sta mesti, kjer raste nov rod mladega slovenskega izobraženstva. Začetek teh šol je bil težaven, toda nadobudna primorska mladina je kmalu začela razveseljevati starše in profesorje z lepimi šolskimi uspehi in tudi s svojimi talenti. Profesorji slovenščine in zgodovine so imeli posebno zadoščenje, ko so videli, kako je ta mladina vzljubila našo besedo in naš narod, čeprav je skoz vsa stoletja moral na križev pot težke borbe za svoj obstanek. Mladina se je poleg šole že kmalu udeleževala tudi kulturno v pevskih, glasbenih, dramskih in tudi literarnih nastopih. Za literarno udejstvovanje je dobivala pobudo pri profesorjih slovenščine in v reviji »Mlada setev«, kateri so kmalu sledile dijaške »Literarne vaje« ki slavijo že 10-letnico. Kmalu zapazimo imena mladih primorskih literatov in literatkinj že izven »Literarnih vaj«, v »Demokraciji«, »Veri in domu« in »Mladiki«.

Med prvimi mladimi primorskimi ustvarjalci in ustvarjalkami zasledimo ime Neve Rudolfove, pesnice in pisateljice. Neva Rudolfova pripada rodu iz prvega desetletja slov. primorskih šol, rodu, ki po maturi odhaja na univerze doma in v tujini, ki si izbira za svoj razmah Norveško, Anglijo, Francijo, Kanado, Združene države in celo Avstralijo... In tako nas je nekega dne iznenadila novica, da je Slovenska Kulturna akcija v Argentini podelila drugo literarno nagrado Slovenki v Avstraliji, gdč. Nevi Rudolfovi za njene črtice, avstralske črtice »Čisto malo ljubezni«. Te črtice so tudi bile objavljene (1958) v Buenos Airesu v lični knjižici na 110 straneh kot 29. izdaja Slovenske Kulturne akcije.

Zbirka črtic radostno preseneča. Prva posebnost: piše jih mlada književnica prav odkrito, neposredno, tako, kakršne so na splošno primorske mladence v svoji duši. Piše jih akademičarka, ki je na svoji poti z univerze v daljni svet v Avstraliji med tuje ljudi s tujim jezikom in tujo mentaliteto

Leta 1922 je zapadel v duševno zmedenost, katero so le tu pa tam prekinjali prebliski zdrave pameti. Mož, ki je bil vse svoje življenje navajen gospodovati, je bil prisiljen k brezmočnemu mirovanju.

Tik pred smrtjo pa mu je bil dan še en trenutek jasnosti in takrat je naredil oporo in naročil: »Ko umrem, želim, da mi »Times« posveti eno stran, na kateri bo moje življenjsko delo pokazano tako, kot je bilo. Napiše naj ga nekdo, ki o tem nekaj razume. Poleg tega pa še uvodnik izpod peresa najboljšega moža, ki bo tisti večer v uredništvu!«

Željo so mu izpolnili, o njegovem delu pa še danes pišejo. Bil je mož, o katerem pravi krilatica, da se mu je po žilah pretakalo — tiskarsko črnilo.

ostala zvesta slovenski duši. Zdi se, da je vprav bičanje v daljnem tujem svetu pobudilo v njej notranjo silo ljubezni do slovenske zemlje ob morju. Druga posebnost zbirke je, da se nam Neva Rudolfova predstavlja v njej ne kot neobgljena dijakinja, marveč kot svetsko dekle v boljšem ambientu, toda vedno s slovenskim srcem. Tretja posebnost je izvrsten čut za psihologijo, zelo rahločutno dojemanje stvari in okolja, povezano s kaj lepim, poetičnim jezikom. In še nekaj: zdrav optimizem veje iz tega prvenca Neve Rudolfove. Mladi pisateljci, ki se je nedavno poročila s Slovencem in sedaj živi v Beogradu, čestitamo in želimo, da bi še naprej bogatila naše slovstvo s svojimi umetniškimi ustvaritvami.

Dr. M. T.

Kranjske čebele

Kranjske čebele gojijo v Buckfastu, središču čebelarstva na Angleškem, že od konca prejšnjega stoletja. Prve matice so dobili od svetovnoznanega slovenskega čebelarja Mihaela Ambrožiča iz Mojstrane na Gorenjskem, to je zgornjem Kranjskem.

»Dobre lastnosti kranjske čebele so: mirna čud, velika življenjska sila in marljivost, oster vonj, nagnjenost k zbiranju primerne velikih zalog za zimo in dolg rilček, kar je važno za kraje, kjer raste rdeča deteljica.

Vredno je še omeniti zmerno plodnost in zgodnje prenehanje skrbi za zarod.

Glavna hiba kranjske čebele pa je njen nepremagljivi in nepreračunljivi nagon rojenja.« Tako pravi angleški čebelarški strokovnjak o kranjski čebelici ali »kranjci«.

Morda bi našli kakšne podobne poteze tudi pri ljudeh iz krajev, kjer je doma ta marljiva živalca.

FRAN ERJAVEC:

248

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Vzporedno s temi tokovi sta pa že ob prelomu stoletja na razvalinah francoskega razumarstva in spričo revolucionarnih razočaranj vnovič zaplamtela izpod pepela tudi nikoli v človeštvu zadušena čustvenost in mysticism, to je vera v nadnaravne sile, ki so jo nova znanstvena spoznanja celo podpirala. Te ideje so našle posebno plodna tla pri naraščajočem številu mladih izobražencev iz revnih slojev in so se zlasti pri Nemcih izoblikovale v »romantiko«, ki je našla najmočnejši izraz v književnosti in v glasbi (razen teh pa seveda tudi na drugih področjih v likovni umetnosti, v verstvu i. dr.), dočim se je izživljala francoska mladina še nadalje predvsem v revoluciji in v vojnah. Celo Napoleon sam, ki je bil na dnu svoje duše nekak romantičen pesnik, je izzorel zgolj v moža dejanj. Pri Nemcih je ta duhovni tok razdejal vso veljavo prosvetljenstva, ki si je domišljalo, da stoji na trdnih tleh znanstvenih dognanj, ter se je okrenil k nadnaravnemu, k mysticismu in končno k nadčutnemu idealizmu, ki se je izražal zlasti v tedanjem silnem napredku glasbe.

Romantika se je poskusila najprej vračati k starim (grškim in rimskim) umetnostnim vrednotam in oblikam (Goethe, Schiller), a je že zgodaj prešla v mysticism in je poudarjala vodilno vlogo pesnika v duhovnem življenju. Po mnenju romantikov se more umetnikov genij najbolj približati resnični stvarnosti. Pri Nemcih je uveljavil romantiko zlasti F. r. Schlegel s svojim književnim časopisom »Athenaeum«. On je učil, da je umetnost najvišji izraz življenja vsakega naroda in nekaka prispodoba njegove duše, zato je tudi treba preučevati njegova kulturna izročila in spomenike

Romantika ni imela nobenega političnega značaja in je vodilno nemško izobraženstvo celo odvrčala od prvotnih močnih političnih in socialnih vplivov francoske revolucije ter jih spričo nezadovoljstva z obstoječim usmerjala v proučevanje preteklosti. V njej so odkrivali mistične lepote srednjeveške krščanske enotnosti, zato so se začeli vedno bolj nagibati k verstvu (protestantje celo h katolicizmu) in postajati ostri nasprotniki francoskega revolucionarnega racionalizma. Tako sta se izoblikovali v duhovni Evropi dve smeri: večina Francije je ostala racionalistična in materialistična ter sovražna krščanstvu ter izročilom, ostala kulturna Evropa z Nemci na čelu se je pa razvijala vedno bolj v duhu romantike.

Po celem stoletju prevlade razumarstva in prosvetljenstva ter burnih duhovnih in političnih prevratov vidimo tako ob prelomu XVIII. in XIX. stol. po večini kulturne Evrope in deloma celo v sami Franciji (Maistre, Chateaubriand) pravi preporod verskega čustvovanja. Ta je šel v prid predvsem katoličanstvu, ki ga je bilo po uničujočih udarcih v Franciji tudi najbolj potrebno, kajti tudi prosvetlenski vladarski absolutizem po drugih državah (na Bavarskem, v Porenju, na Španskem i. dr.) niso varčevali s Cerkvijo sovražnimi ukrepi (celo »katoliški« Habsburžani so imeli tedaj v načrtu, da si z Neapljem razdelé cerkveno državo). Ravno to je pa vzbudilo pri romantično nastrojenih izobražencih še posebno naklonjenost Cerkvi.

Francoska revolucija je imela dolgo časa čisto svetovljanski (kozmpolitični) značaj brez primesi kakih narodnih čustev. Ta niso igrala do konca XVIII. stol. še skoro nikjer kake vidnejše vloge, kajti politična stvarnost je bila tedaj še država in ne narodi, a brigo za državno korist so vodili še vladarji z visokim plemstvom, in ne ljudstvo. Še prosvetljenstvo je gledalo človeštvo kot enoto, sposobno za sprejem enotne omike. Francoskim revolucionarjem

so bili vsi narodi in vsi ljudje bratje in vsi vladarji tiranski sovražniki. Tudi v tujini je imela Francija mnogo toplih prijateljev, doma pa ljutih nasprotnikov. Šele revolucija je s svojimi pozivi, naj se vladajo ljudje sami, priključila na plan tudi narode in njeni pristaši so se samozavestno nazivali »patriote« in za te je bila Francija »narod«. Francoski revolucionarji so bili izprva prepričani, da bo demokracija povsod z odprtimi rokami sprejela njihove »evangelije« in da gonijo države v vojno proti njej samo »tirani«.

Šele vojne so kozmpolitizem francoskih revolucionarjev polagoma razvile v nacionalizem. Napadeni od vseh strani, so postali navezani zgolj nase in v njih se je nujno razvil občutek preziranja ljudstev, ki so »odklanjala svobodo«. Prvotno revolucionarno »osvobojenje« za suženjih ljudstev se je tako v teku vseh revolucionarnih režimov preobrazilo v navadna zavojevanja raznih pokrajin in dežel, a v teh se je začel razvijati čut za samobrambo pred gospodovanjem tujcev. Zlasti spričo pritiska Napoleona in zatona nemškega rajha so že prvi nemški romantiki razširili pojem domovine iz svojega ozkega domačega okoliša na ves narod, začeli naglašati potrebo po njegovi enotnosti in neodvisnosti in peti v tem smislu svoje pesmi, a nekateri (Novalis, F. Schlegel) so začeli proglašati Nemce kar za izvoljen narod, a Fichte je šel celo tako daleč, da je začel zagovarjati tudi nemški imperializem ter odrekati malim, politično nesamostojnim narodom celo pravice do lastne književnosti.

⁹⁾ Izraz »romantika« je prvi uporabljal pesnik Novalis, a njegov pomen je šele opredelil Herder v tem smislu, da naj bi pomenjal posebnosti srednjeveške kulture v nasprotju s staroško (antično).

CELOVEC

(Začetek gradnje Podjunske železnice)

Po sporočilu koroške deželne vlade smo tik pred začetkom gradbenih del za Podjunsko železnico. Zvezno ministrstvo za promet in podržavljena podjetja je deželni vladi že poslalo odobreni gradbeni načrt, ki ga je izdelala generalna direkcija državnih železnic. Obenem je bila deželni vladi podeljena pravica, da razpiše dela za prvi odsek pri Pliberku ter železniško, vodno- in gradbenopravne razprave in postopke za razlastitev. Ta razpis je bil objavljen v zadnji številki uradnega lista koroške deželne vlade. Kmalu bodo sledila tudi pogajanja, ki naj pripravijo vse potrebno za razpis drugega dela proge v Labotski dolini.

BELJAK

(30.000 odjemalcev električnega toka)

Ob priliki »Beljaškega žegnanja« je v razstavnem paviljonu Koroške električne družbe (KELAG) ob prisotnosti direktorja g. Matta bila 30-tisočemu odjemalcu električnega toka te družbe v beljaškem okraju izročeno posebno darilo: moderna električna peč. Predstojnik beljaške okrajne uprave KELAG, ing. Klöckner, je ob tej priložnosti v kratkih potezah nakazal razvoj električnega omrežja v Beljaku. Dne 14. septembra 1911 je mesto Beljak začelo z obratovanjem elektrarne na Zilji, ki je tako postala prvi vir za oskrbo mesta z električnim tokom. Do leta 1948, ko so električne naprave mesta Beljaka prešle na deželno družbo, je število odjemalcev toka v beljaškem okraju narastlo na 14.000. V kratkem desetletju se je to število podvojilo. Slučaj je hotel, da je 30-tisoči odjemalec bil novonaseljenec, ki živi še v napol dograjeni hiši in mu bo prav zaradi tega

Pri nas na Koroškem

električna peč zelo prav prišla. Poleg tega mu je družba odobrila prispevek k ključni pristojbini.

(Beljaško žegnanje je imelo manjši obisk)

Na letošnjem »Beljaškem žegnanju« je bil obisk nekoliko manjši kot lani. Po prodanih vstopnicah je znašal 78.000 oseb, kar pomeni zmanjšanje za 3.900 oseb proti lanskemu letu. Prireditelji menijo, da je bil obisk manjši zaradi tega, ker je razstava bila na željo razstavljavcev ob delavnikih odprta samo popoldne.

Glede načrtov za prihodnje leto pa sta napovedani dve godbi, ki bosta tekmovali med seboj v poskočnicah in koračnicah.

Leta 1960 bo »Beljaško žegnanje« obhajalo 900-letnico svojega obstoja in za to priložnost se v Beljaku že sedaj pripravljajo. Po novih načrtih bi naj bilo razstavišče modernizirano, kar pa je zaenkrat oteženo zaradi sedanjih lastninsko-pravnih razmer. Lastnik razstavnega zemljišča ob Tirolski cesti je namreč država, ki pa ga je že ponudila občini v nakup. Ako bo to kupčijo moč izvesti, potem nameravata občina in prireditelj »žegnanja« razstavni prostor preurediti z investicijami, ki bodo upoštevale potrebe bodočnosti. V tej zvezi se je pojavila tudi misel, da bi naj žegnanje bilo vsako drugo leto, vmes bi pa naj bili kulturni tedni.

Gozd tvori glavnino Koroškega velesejma

Gozd in njegova vloga v splošnem gospodarstvu bo v ospredju letošnjega Koroškega velesejma, ki ga bo dne 6. avgusta slovesno odprl zvezni minister za trgovino dr. Bock, je dejal na častniški konferenci minulo soboto predsednik Koroškega velesejma mestni svetnik g. Rudolf Novak. Posebna razstava »Od gozda do potrošnika«, bo pokazala vlogo lesa kot industrijske surovine, katere uporaba postaja prav zaradi napredka moderne industrijske tehnike iz leta v leto večja. Pa tudi druge panoge industrijskega, obrtnega in poljedelskega sektorja bodo letos obilno zastopane na razstavišču, kjer pridne roke kljub vročini z mrzlično naglico pripravljajo razstavne naprave.

Kot vsako leto se je na tiskovni konferenci zbrala pestra družba domačih in inozemskih časnikarjev, med katerimi so bili tudi zastopniki listov iz Ljubljane, Trsta in Vidma. Ni manjkalo seveda tudi Dunajčanov. Poleg teh pa je v svojem uvodnem nagovoru predsednik Novak pozdravil številne predstavnike oblasti in javnih ustanov.

Nadalje je dejal, da je z lesnim velesejmom prav v Celovcu bilo opravljeno pomembno pionirsko delo, ki gre v prid ne le koroškemu ampak celotnemu avstrijskemu gospodarstvu. Je pa tudi vzor sosednjim državam. Tako bo letos Zapadna Nemčija organizirala svoj prvi lesni sejem v Freiburgu v Breisgau. Zahvalil se je vsem oblastem in ustanovam, ki so sodelovale pri letošnji prireditvi lesnega velesejma, v prvi vrsti pa zveznemu ministrstvu za trgovino in Koroški kmetijski zbornici.

Predsednik Kmetijske zbornice nacionalni svetnik Hermann Gruber je poudaril posebno skrb kmetijskih gospodarstvenikov za ohranitev in pravilno nego našega gozdnega bogastva. Posebno pa je naglasil potrebo, da industrijski krogi še bolj spoznajo vsestransko uporabljivost lesa za tovarniško predelavo. Gozdno gospodarstvo postaja iz leta v leto težje, ker nanj pritiskajo hude davčnine, ki pogosto ne upoštevajo velikih izdatkov, ki jih zahteva smotrna nega gozda. Zato kljub ugodnim cenam ni zmeraj tako donosno, kot na prvi pogled izgleda. Prav zato je potrebno, da je vse, kar gozd more dati, usmerjeno v pravilno porabo. V tem pogledu bo treba še marsikaj storiti. Prav to pa je naloga razstav, kot je Koroški velesejem.

Letos je lesni razstavi odmerjena razstavna ploskev v obsegu 15.000 kv. m. kar znaša eno desetino celotnega sejmišča. Prikazana bo pot lesa iz gozda, preko žage do potrošnika — do predelovalne industrije in obrti. Kmetijska zbornica na svojem razstavišču kaže gozd in njegove probleme, posek, pogozdovanje, pregozdovanje, transportna sredstva ter moderna orodja za gozdno gospodarstvo.

Kmetijska zbornica prireja še razstavo malih domačih živali.

Institut za pospeševanje gospodarstva pri Trgovski zbornici pa prireja razstavo z naslovom »Obrt in kultura«, ki se v znatni meri oslanja na les in njegovo predelavo.

Žagarska industrija bo v svojem predelu kazala sortiranje in obdelavo lesa. Razstavljene bodo najmodernejši stroji, kajti danes mora tudi vsaka mala žaga obratovati po načelih modernega gospodarstva, pri katerem stroj vse bolj in bolj nadomestuje človeško delovno silo, ki postaja vedno dražja.

K besedi se je oglasil tudi predsednik Avstrijskega združenja lesno-predelovalne industrije v. Ehrfeld, ki je dejal, da bo racionalizacija obratov edina možnost za ohranitev lesnopredelovalnih industrij, ki pa bodo z napredujočo integracijo evropskega gospodarstva morale prevzeti nove delovne metode, da bodo kos tuji konkurenci.

Predsednik Trgovske zbornice dipl. ing. Pfrimer pa je izjavil, da trgovina in obrtništvo doprinese velike žrtve za uspeh Koroškega velesejma, ne da bi od tega vselej imeli kako neposredno korist, ker je velesejem pač občekoristna ustanova in morajo vse veje gospodarstva ustrezno sodelovati pri skupnih naporih za splošni napredek.

Na koncu so si novinarji in drugi gostje še ogledali novo »mestno dvorano« katere surova stavba je že gotova in delavci hitijo s polaganjem podov ter z ostalimi deli, da bo razsežna dvorana mogla že letos za časa velesejma služiti svojemu namenu.

Za sedaj je pripravljenih 990 razstavljavcev, med njimi je 880 avstrijskih firm (med temi 306 iz Koroške, 22 z Dunaja, 91 iz Štajerske, 52 iz Gornje Avstrije, 31 iz Solnograške, 22 iz Nižnje Avstrije, 21 z Tirolske, 9 iz Predarlške in 6 iz Gradišanske.) Inozemskih razstavljavcev je 110 in prihajajo iz 7 držav. Najmočnejše je zastopana Jugoslavija in sicer razstavlja 55 podjetij, sledi Zapadna Nemčija s 38 firmami, nato pa Italija (8), Švica (5), Nizozemska (1), Švedska (1), Belgija (2).

Velesejem traja od 6. do 16. avgusta.

VRBA

(Zopet nesreča z motornim čolnom)

Minuli ponedeljek je uslužbenec hotela »Excelsior« W. Gindra hotel v svojem prostem času tudi užiti nekoliko blagodejnega hlada v jezerski vodi. Pri kopanju pa je zašel v bližino nekega motornega čolna, čigar vijak ga je zagrabil in mu prizadejal hude ureze na spodnjem delu telesa. Morali so ga prepeljati v bolnico. Ob začetku kopalne sezone je celovsko okrajno glavarstvo izdalo strožje uredbe glede rabe motornih čolnov na jezeru, da prepreči številne, včasih tudi smrtne nesreče, pa izgleda, da vse skupaj nič kaj dosti ne pomaga.

Zdravilne rastline in zdravje

Človek je dolžan skrbeti za svoje zdravje, ki je dragocen božji dar. Res je, da so bolezni, ki jih more ozdraviti le zdravnik, ali pa še ta ne, kar pa nalaga kljub temu človeku dolžnost, iskati pri njem zdravja ali vsaj olajšanja. So obolenja, za katera zdravnik nima drugega sredstva kot le olajšalo, kot tablete ali kroglice, pa tudi kapljice, ali pa so obolenja radi katerih niti ni treba iskati pri zdravniku pomoči, ker si more človek z domačimi zdravili uspešno pomagati. »Moj Boge, pravi ta ali oni, »mar naj tečem za vsako malenkost k zdravniku? Malo kašlja ali trganja, nekoliko krčev v trebuhu, navadna driska ali zaprtje, razne kratkotrajne motnje itd. Mar nimam domačih zdravil, ki bi mi pomagale?« Prav ima, kdor tako sodi. Pa tudi pri težjih primerih bo, dokler ne pride zdravnik ali dokler ne more do njega, iskal pomoči v domači lekarni, kjer ima med drugimi zdravili tudi razna zdravilna zelišča, tako n. pr. če se je rani, pri bruhanju ali bljuvanju krvi, poapnenju žil itd. Rabil jih bo, dokler ne more do zdravnika.

Naj naveden en primer nevrose srca ali prebavil. Nevroza je živčna zadeva; izvira iz duševne raztrganosti ali recimo krčovitosti (o vzkrokih tu ne moremo razpravljati); pojavlja se v nemirnem butanju srca, v krčih koronark (venčnih žil), t. j. onih žil, ki do-

vajajo srcu kri, v težki sapi itd. Pogosto se pojavi zlasti ob spremembi vremena ali ob nagli hoji ali kadar moramo navkreber. Res je primerno ležati visoko, to je tako, da je glava visoko; zdravnik predpiše razna pomirjevalna sredstva; pogosto pa zdravnik te bolezni ne ugotovi, ker ne najde na srcu ničesar. V domačem zdravilstvu imamo prav dobro, uspešno sredstvo, ki pomiri srce. Napravimo si čaj iz melise, baldrijana, omele, rožmarina, hmelja in ga pijemo čez dan požirkoma 1—2 skodelici ter zvečer pol ure pred počitkom. Najbolje je vzeti ga takrat, ko čutimo, da s srcem nekaj ni v redu.

Kolikokrat toži ta ali oni, zlasti ko ni več mlad, srce ne dohaja, da krvni tlak narašča. Tudi v tem primeru imamo dobro domače zdravilo, tako dobro, da izdelujejo tovarne tablete in kroglice iz istih snovi. Tudi v tem primeru moremo napraviti prašek ali čaj iz omele, baldrijana, česna, gloga in ga pijemo po 1—2 skodelici na dan, v težjih primerih tudi 3 na dan.

Pa, kaj bi naštevali te stvari, ko jih ne moremo izčrpati! Drži, da ima človek od Boga dana sredstva pri roki; treba jih je le poznati in znati uporabiti. Katera so, za katere bolezni in kako jih naj uporabljamo, najdemo zopet v knjigi Mohorjeve družbe v Celovcu: Naše zdravilne rastline.

IZ SODNE DVORANE

(Šest mesecev za rešetke zaradi ničumnosti)

Ker se je hotela postavljati s krznemim plaščem in tudi sicer živeti na račun drugih, se je morala pred celovskim sodiščem zagovarjati zaradi tatvine in prevare 30-letna natakarka Karolina Pacher iz Pulsta pri St. Vidu na Glini. Bila je nekaj časa v službi v gostilni pivovarne Gösser v Beljaku, toda na božični večer si je dala izplačati celotno plačo in božično doklado, narkar jo je vzela skrivnostna božična noč. Naslednje dni je prišla v Celovec. Tu ji je pri modni reviji neke znane dunajske firme bil eden izmed predvajanih plaščev takoj všeč, da ga je takoj vzela, na obroke seveda. In kar je najlepše: Dunajčani, ki vse deželane smatrajo za tepce, so ne baš preveč brihtno izgledajoči deklini dali plašč na upanje in do danes niso videli še niti enega obroka. Morda so ji zaupali, ker je pač tako nedolžno izgledala, kot da ne bi znala do pet šteti, kaj šele uganjati vele-mestne potegavščine. — Ko ji je zmanjkalo denarja, je šla služiti v neko zasebno hišo. Sredi marca pa je pomladansko sonce postalo nekoliko topleje, in Karolini je pri-

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

SOBOTA, 1. 8.: 09,00—10,00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18,15—18,40 Za delopust: Štebenjski fantje pojejo. — NEDELJA, 2. 8.: 07,30—08,00 Duhovni nagovor. — 8 pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 3. 8.: 14,00—14,45 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Visoko vrh planin stojim. — 17,45 — 18,10 Za ženo in družino. — TOREK, 4. 8.: 14,00—14,30 Poročila, objave. — Pesmi za malčke. — SREDA 5. 8.: 14,00—14,45 Poročila, objave. 5 minut za čebelarje. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 6. 8.: 14,00—14,30 Poročila, objave. — Samospevi. — PETEK, 6. 8.: 14,00—14,45 Poročila, objave. — Zabavna glasba. — SOBOTA, 8. 8.: 09,00—10,00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

ŠT. LIPŠ

V nedeljo, dne 2. avgusta priredijo dijak s Plešivca ob 3. uri popoldne v farni dvorani v Št. Lipšu šaloigro

»DVA TIČKA«

Vsi od blizu in daleč prav pristrčno vabljene.

Nadškof Hefter - 65 let duhovnik

Dr. Adam Hefter, upokojeni nadškof in bivši škof krški, je te dni v 88-letu starosti obhajal na svojem domu v Prienu ob Chiemskem jezeru 65-letni jubilej svojega mašniškega posvečenja.

V daljnjem letu 1894 ga je bil tedanji nadškof dr. Jožef Kahn posvetil za mašnika v celovski stolnici. Kasneje je pa on sam postal njegov naslednik na krškem škofijem sedežu. Bil je poslednji krški škof, ki ga je imenovala tedanja avstrijska vladarska hiša in tudi poslednji, ki ga je na podlagi starega, sedaj odpravljenega privilegija, potrdil solnograški nadškof.

šlo na misel, da bi bilo treba obleke nje-ne gospe vendar nesti nekoliko na zrak, na sonce. In v ta namen jih je kar ona sama oblekla, ko gospe ravno ni bilo doma. Čez 14 dni je izginila za vselej, pri čem je šlo z njo še nekaj najboljših gospejinih oblek. Kasneje se je izkazalo, da je podjetna Karolina imela tudi »prijatelja«, ki ji je delal kratek čas, kajti v kleti je manjkalo okrog 40 kg klobas, katere je možak deloma pojedel sam, da je bil bolj pri moči, deloma pa prodal naprej.

Med Karolinino službo so na skrivnostni način tudi kure naenkrat nehale nesti jajca, kajti gospa je vsak dan našla samo prazna gnezda. Karolini je sodnik prisodil 6 mesecev težke ječe in vsak mesec enkrat spanje na trdih deskah. To v samotni jetniški celici menda zbujala smisel za pošteno življenje.

(Sam je hotel v zapor)

V beljaški kolodvorski čakalnici je nekemu elektrotehniškemu vajencu iz Brucka na Muri izginilo 20 šilingov iz žepa. Prijavil je takoj izginitvev denarja na tamošnji policijski stražnici. Čuječe oko postave na kolodvoru je kmalu našlo storilca. Bil je to že 11-krat predkaznovani Franc Meggeneder, ki ga celovsko deželno sodišče že dalj časa zasleduje zaradi drugih pregreh. Mož je bil ves krotak in takoj priznal, da je omenjenih 20 šilingov res ukradel in že tudi zapravlil. Prosil je še prav lepo policijskega inspektorja, da se naj zavzame zanj in mu poskrbi lepo mesto v zaporu, in sicer vsaj za eno leto, kajti delo na svobodi se mu zdi preveč naporna stvar. Posebno pa še v tej vročini! Željo glede zapore mu je seveda čuvar postave takoj in radevolje ustregel, glede dobe se bo pa moral leni Franc zmeniti s sodnikom. Z ozirom na številne predkazni ima dobre izgleda na blagohotno upoštevanje.

Ne kosite lucerne prekasno

Življenjska doba in višina donosa lucerne zahtevata veliko pažnjo glede uporabe, še prav posebno pa glede tega, kdaj jo kosimo. Če lucerna v začetku dobro raste, nas lahko zavede to do prepoznanih košenj. To pa ima za posledico, da prihodnje leto lucerna enostavno izgine. Seveda privedejo do tega lahko razni vzroki. V večini slučajev pa leži krivda ravno na tem, da smo lucerno prepozno kosili.

Da bo bolj razumljivo, je treba vedeti o lucerni nekaj več. Znano je, da ima lucerna globoke korenine in da masa korenin komaj zaostaja za maso zelenja. Naloga teh korenin je, da oskrbujejo rastlino z vodo in rudninskimi snovmi, da jo utrdujejo v zemlji in pa da kopičijo rezervne snovi za hitro rast večjih listov in stebel. Na zadnjo lastnost korenin pa čisto pozabljamo. Lucerna mora imeti priložnost nabirati si rezervnih snovi, da more z novo silo spet pognati. To priložnost pa mora imeti še prav posebno pred prezimljenjem in novo ozelenitvijo v naslednji pomladi, ne samo med tremi običajnimi košnjami.

Lucerna pa je občutljiva tudi glede košnje, načina, kako požene in glede popja. Če poškodujemo lucerni popje v času njegovega razvoja, odmrje. Posledica tega pa je izguba sil in zastanek rasti. Kosimo torej le, kadar se popje komaj pojavi, ali pa

še, ko se je popolnoma razvilo.

Kako naj torej lucerno gojimo, da bo mogla vršiti življenjsko važne funkcije?

Najprej nekaj o ravnanju z mlado lucerno: če ne zraste lucerna, ki smo jo posejali pod krovne rastline, do konca septembra več kot 10 do 20 cm, je sploh ne kosimo. Drugače pa je treba kositi, če je ugodno vreme omogočilo bohotno rast. Čista lucerna lahko v najboljših okoliščinah že v tistem letu, ko smo jo sejali, da enkratno bogato košnjo, v sili pa celo dve. Odločilnega pomena za prezimljenje ni niti čas niti višina ureza, temveč to, kako omogočimo krepitev sestava in korenin. Na splošno je torej napak kositi mlado lucerno dvakrat zaporedoma v kratkih časovnih presledkih. Bolje je le enkrat oprezno kositi dobro razvito strniščno lucerno, čeprav že v drugi polovici septembra. Višina strnišča, torej za roko visoka lucerna, ima za prezimljenje pomen le v toliko, v kolikor prenizko porezana ogroža obnovitvene brstičke ali njihove popke. Visoko strnišče tudi lažje ohrani snežno odejo in preprečuje na ta način zmrzal.

Pri starejših lucerniščih pa je treba upoštevati naslednje:

1. Košnja pred cvetenjem izčrpa rezervne zaloge. Večkratno ponavljanje prezgodnje košnje uniči ves sestav lucerne.

2. Korenine lucerne potrebujejo najmanj 5 do 7 tednov za obnovo zalog hranilnih snovi v koreninah.

3. Enkrat na leto je treba kositi v polnem cvetju.

4. Posebno važna je zadnja košnja v letu, ker zavisí rast prihodnjega leta od časa, ki so ga imele korenine in rastlina v jeseni za zbiranje hranilnih snovi. Zadnjikrat je treba zato kositi tako zgodaj, da se more rastlina še enkrat razviti do zmožnosti nabiranja snovi, ali pa tako kasno, da je to nabiranje hranilnih snovi še možno med pred-

zadjo in zadnjo košnjo v letu!

Čim več časa poteče med poedinimi košnjami, tem bolj krepko bo naslednje leto lucerna pognala.

Ako pravimo torej »ne kosimo lucerne preveč kasno«, se nanaša to na tiste slučaje, ko je imela lucerna prej le malo ali pa nič možnosti za zbiranje rezervnih snovi.

Splošno veljavna pravila za košnjo lucerne pa ni. Razmere so tu in tam različne. V večini slučajev pa bi bilo morda najbolje, če bi kosili tako zgodaj, da se bo mogla rastlina še razviti do stanja, ko je zmožna shraniti hranilne snovi.

Kamor ne pride sonce, pride zdravnik

Sončenje je zdravilo

Sonce pošilja na zemljo tri vrste žarkov: toplotne, svetlobne in kemične, ki pospešujejo in pozročajo kemične procese.

Tam, kjer se konča vidni spektrum z vijoličastimi žarki, je še mnogo žarkov, ki jih lahko dokažemo le kemičnim potom. Ker so ti žarki za vijoličastimi, jih imenujemo prekovijoličaste ali ultravioleto. Žarke na drugi strani rdečih pa prekordeče; štejejo jih k toplotnim žarkom. Moderna znanost je dognala o ultravioleto žarkih marsikaj za človeka važnega.

Že davno so vedeli, da gibanje v soncu človeku koristi. Ker niso znali razločevati posameznih vrst žarkov, niso mogli pripisovati kemičnim žarkom glavnega vpliva na naše telo.

Na kožo, izpostavljeno sončnim žarkom, vplivajo torej kemični žarki. Koža pordeči ali se celo vname, če se predolgo nepretrgoma mudimo na soncu. Koža je del telesa, na katerega sončni žarki zlasti vplivajo. Tudi v ostalem telesu se, kot posledica sončnega delovanja, vrše spremembe, a ne samo s posredovanjem kože. Sončni žarki ne prodrejo globoko v človeško notranjost, njihov vpliv se razteza na zgornjo kožno plast, na povrhnico. Sonce seveda ne more s svojimi kemičnimi žarki priti naravnost do pljuč, kosti itd. V povrhnici prodrejo žarki do spodnje plasti celic, ki se imenuje zarodna plast. Iz teh nastaja povrhnica. Na te celice vplivajo kemični žarki tako, da pospešijo njihovo delo: razmnožujejo se hitreje, hitreje napravljajo roženo plast povrhnice in hitreje tvorijo kožno barvilo, pigment. Zato tudi koža na telesu porjavi, zagori.

Sonce tudi pospešuje razmnoževanje celic zarodne plasti povrhnice. Ta pojav pri naša telesu tudi praktično korist. Rana v koži se hitreje zaceli, če jo obseva sonce. Zato se pozimi rane nerade celijo. Rana se je zacelila takrat, ko je na njeni površini nastala tanka kožica, za kar je potrebno hitro razmnoževanje celic zarodne plasti. Iz te plasti zraste zgornja rožena plast. Roženi izdelki povrhnice, pa so tudi lasje in nohti. Sonce vpliva pospeševalno tudi na te.

Naloga kožnega barvila ali pigmenta je, da zadržuje škodljive svetlobne žarke in zabranjuje prehud učinek na kožo. Dobro barvana koža pa ni samo manj občutljiva za škodljive vplive svetlobe, marveč ima

tudi druge prednosti. Je bolj elastična in odporna. Ne poškoduje se tako hitro in bolezenske kali se v njej ne vgnezdijo tako rade, ker imajo kožne celice posebne snovi za boj proti bakterijam.

Sončna svetloba povzroča tudi boljše preskrbo kože s krvjo. Odtod zdrava, rdečerjava barva ljudi, ki se dosti gibajo v soncu in rdeča lica pri otrocih, ki jih matere ne skrivajo pred soncem. Kakor je podlaga za dobro uspevanje človeka zadostna hrana, tako je tudi zdrava le ona koža, ki dobiva zadosti hrane, dovolj krvi, iz katere svojo hrano črpa.

Sončenje je potrebno že dojenčku. S sončenjem utrdimo dojenčka in ga obvarujemo prehlajenja. Otrok dobi lepo rožnato barvo kože in kaže tudi že na zunaj, da je zdrav in krepak. S sončenjem se prepreči pri otroku pojav in razvoj angleške bolezni ali rahitide, ki je med otroki zelo razširjena.

Ker pa je sončenje zdravilo, mora biti zato tudi odmerjeno! To velja zlasti za male otroke in bolnike. Bolniki se navadno predolgo izročajo vplivu sonca, ker pričakujejo, da bodo tako ozdraveli. Toda njihovo telo ne zmore več izprememb, ki jih sončni žarki povzročajo v organizmu, zato se jim njihova bolezen po sončenju pogosto poslabša. Skrita ali tiho delujoča ognjišča jetike se z vso silo zopet razvijejo. Tako deloma razlagamo tudi večjo umrljivost jetičnih v pomladnem času.

Sonce je razen vsega že naštetega tudi čuvar zdravja. Ima veliko razkuževalno moč. Ono je gotovo naše največje, najmočnejše in najcenejše desinfekcijsko sredstvo. Sončna svetloba uniči n. pr. bacile tuberkuloze v dveh urah.

Tako šele prav razumemo pogovor ki pravi: »Kamor ne pride sonce, pride zdravnik!«

Uvoz - izvoz

Lansko leto se je razmerje med avstrijskimi uvozi in izvozi živil spet spremenilo v prid izvozom. Predlanskim so krili uvoze živil z okoli 23 odstotki izvozov. Lani so uvozili v Avstrijo hranil v vrednosti 4098 milijonov šilingov, kar je za 4,5 odst. manj kot leta 1957. Izvozili pa so iz Avstrije hranil v vrednosti 1094 milijonov. To je za 11,4 odst. več kot leta 1957.

Posebno so se povečali izvozi živine, predvsem goveje. Ti so poskočili za več kot 27 odst. na vrednost 571 milijonov šilingov. Mlekarski izdelki pa so v izvozu nazadovali za 14,7 milijona šilingov v primerjavi z letom 1957. Takrat so iz Avstrije izvozili za 351,7 milijona šilingov mlekarških izdelkov.

Padel pa je uvoz žitaric, mlinarskih proizvodov, žganih snovi, ki je dosegel vrednost 1219,2 milijona šilingov, kar pomeni nazadovanje za 112,2 milijona šilingov v primeri z l. 1957. Posebno viden je padec uvoza koruze in žita. Tudi uvoz sadja in zelenjave je nazadovao. Dvignil pa se je uvoz kolonialnega blaga: kave, čaja, kakava, začimb itd. Dosegel je vrednost 595,2 milijona šilingov, kar pomeni 54,8 milijona šilingov več kot leta 1957.

Hladilnike, pralne stroje, električne motorje in vse električne predmete

JOHAN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, TIHOJA 2, DOBRILA VES
Odplačilo je mogoče na obroke. Zahtevajte cenike, pošljem po želji brezplačno.

Kaj je pokazalo zadnje štetje prašičev

(K položaju na Koroškem)

V prejšnji številki smo poročali na tem mestu o izgledih reje prašičev v Avstriji na splošno in nazadnje napovedali, da bomo prihodnjič razpravljali o stanju na Koroškem.

Že uvodoma je treba tozadevno pribiti, da zavzema Koroška v tej kmetijski panogi nekaj izreden položaj. Statistika n. pr. izkazuje, da se je število pujskov na podlagi štetja 3. junija v Avstriji nekoliko znižalo, na Koroškem pa se je napram preteklemu letu dvignilo za kakih 10 odstotkov. Prav tako je pri brejih plemenskih svinjah opaziti na Koroškem porast števila, v Avstriji na splošno pa padanje števila brejih svinj. Pri drugih pozicijah je sicer tudi na Koroškem, kot v vsej Avstriji, opaziti nazadovanje, vendar je n. pr. pri prašičih za zakol na Koroškem padec števila precej manjši kot v ostalih avstrijskih zveznih deželah.

Ne glede na te številčne razlike pa je treba pripomniti, da zaključkov, do katerih so prišli glede bodoče proizvodnje prašičev v Avstriji, na Koroškem ni mogoče brez nadaljnega prevzeti.

Koroška sicer ima preseček v proizvodnji klavnih prašičev, a prodaja izven dežele izkazuje pri približno nespremenjenem staležu počasi nazadujočo tendenco. Dvignila pa se je poraba v deželi sami. Število zakolov pri mesarjih se je v zadnjih 5 letih povečalo od 61.000 na 93.000, kar predstavlja porast za 50 odstotkov. Število zakolov na domu, torej zakolov za domačo uporabo mesa, je ostalo približno nespremenjeno.

Zapomniti si je treba, da stoji celotni porabi na Koroškem nasproti le majhen preseček izvoza. Koroška proizvodnja prašičev dela v prvi vrsti za domačo preskrbo. Dosedanja proizvodnja pa povsem zadošča potrebam tudi v času najmanjše ponudbe v drugi polovici leta.

Za Avstrijo na splošno pa je prav v tem obdobju aktualna višja proizvodnja, ker je trg na Dunaju poleti in jeseni vedno navezan na velik uvoz iz inozemstva, ki edini ima korist od višjih cen v tem obdobju. Pri sedanjih razmerah pa sejem na Dunaju za Koroško ni prav nič mikaven, ker je razlika v cenah na Dunaju in na Koroškem premalenkostna, da bi mogla zagotoviti gospodarsko osnovo za prilagoditev koroške proizvodnje prašičev temu tržišču.

Spričo ugodnega razvoja tujkega prometa je na Koroškem samem povečini možnost prodaje boljša, kot pa bi mogla biti na Dunaju in Spodnji Avstriji. Sicer velja to v glavnem za gotova področja in omejene poletne in zimske sezone, a razvoj v tem pogledu sega vse bolj in bolj na vso deželo in takozvane mrtve sezone postajajo vedno krajše.

Cilj proizvodnje prašičev na Koroškem ne more biti v tem, da s prekomerno proizvodnjo prašičev za dunajski trg pripelje do zato potrebnega padanja cen. To bi pomenilo, da bi se morali mi tukaj zadovoljiti s cenami od 11.— do 12.— šil. za kg žive teže, medtem, ko bi na Dunaju plačevali kg žive teže od 12.50 do 13.50 šilingov. To bi bilo skoro za 1 šiling manj, kot se da na Koroškem letno povprečno doseči za klavne prašiče.

Toda ta izvajanja bi bila enostranska, če bi se omejevali le na dunajski trg s prašiči. Dasiravno bi prodaja presečkov tja neugodno vplivala na tukajšnje cene, obstoji možnost uspešnejše prodaje v nekatere druge zvezne dežele, ki potrebujejo dodatno število prašičev za zakol. To so Vorarlberg, Tirolska in Salzburg, kjer so cene zaradi močnejšega tujkega prometa spričo premajhne domače proizvodnje prašičev precej višje kot na Dunaju.

Veliko izgledov pa ima možnost povečanja konzuma doma spričo stalnega naraščanja tujkega prometa. Seveda ne smemo pri tem pozabiti, da višje cene napram razprodaji spomladi ne pomenijo čistega dobička, ampak so potrebne zaradi dejanske večjih izdatkov za delovne moči in krmo v tem obdobju.

Poletna kuhinja

ZA VSAKEGA NEKAJ...

Fižolovi zrezki: ¼ kg streljenega stročjega fižola, ¼ kg zelja ali ohrovt in ¼ litra zluščene graha pristavite v malo vode in v pokriti posodi kuhajte do mehkega. Odcedite in sesekljajte ter dodajte sesekljan peteršilj, ščep popra, dve žlici kisle smetane, eno jajce, 10 dkg krušnih drobtin in sol po okusu. Iz pripravljene mase oblikujte podolgovate zrezke in jih ocvrite na razbeljeni masti. Servirajte s krompirjevo solato.

Nadevane kumare: Olupite kumare, jih prerežite po dolgem, odstranite peške ter jih posolite in nadevajte s pripravljenim nadevom: mešanico kuhanega riža in opranih gob. Nadevane kumare zvežite z belo nitko ter jih zložite v mastno kozico. Potresite po vrhu s seseklanim peteršiljem in položite na vsako kumaro rezino paradiznika. Tako pripravljene kumare specite, da lepo zarumene. Ko so pečene, jih zložite v drugo posodo, na masti pa ki je preostala, naredite blede prežganje, zalijte z ze-

njavno juho in precedite na kumare. Servirajte s kruhovimi cmoki in zeleno solato.

Nadevani paradizniki: Lepe, trde paradiznike izdoblite ter jih na notranji strani osolite in popoprajte. Za nadev pripravite dva do tri kuhane krompirje, eno zeleno, dva korenčka, primešajte žlico kuhanega zelenega graha, sesekljano trdo kuhano jajce, zabelite z žlico olja ter začinite z žličko gorčice in kisom po okusu. Za dober okus lahko dodate še drobnjak, sol in poper. Dobro premešajte in nadevajte v paradiznike.

Špinačne palačinke z grahom: Vmešajte gladko tekoče testo iz 12 dkg moke, žlico masti, enega jajca, osminke litra mleka in ščepec soli ter pustite, naj stoji deset minut. Nato še enkrat premešajte in specite tanke palačinke. Posebej dušite špinačo, nadevajte z njo palačinke in servirajte z zelenim grahom, ki ste ga dušili na maslu in potresli z drobtinami.

Mož beseda

Slavni švedski kralj Karel XII. je bil v svoji mladosti precej razposajen. Pogosto je popival v družbi mladih dvornikov in uganjal z njimi raznovrstne burke in nerodnosti. Nekega dne, ko je bil zopet pijan, je surovo razžalil svojo mater, ker ga je bila rahlo posvarila zavoljo njegovega početja.

Ko se je bil drugi dan zopet streznil, mu je bilo silno žal zaradi tega, zakaj svojo mater je drugače ljubil prav iskreno. Sklene trdno, da ji dá zadoščenje, kakršnega pač ni pričakovala. Ukaže si prinesiti najlepšo, dragoceno kupo iz brušenega kristala in si jo do roba naliže z vinom. S kupo v roki se poda pred svojo mater in jo nagovori takole: »Matil! Zavedam se, da sem vas včeraj hudo razžalil, in srce me boli zaradi tega. Ali storil sem tole, ker me je zapeljalo vino. Da mi pa ne bo več moč, žaliti vas v pijanosti, vam dajem sedaj v tem trenutku svojo kraljevsko besedo, da je ta kupa, ki jo tukaj v roki držim, zadnja, ki jo izpijem v svojem življenju. A to izpijem na vaše zdravje, presvetla moja mati, s prošnjo, da mi odpustite.«

Po teh besedah izpije in zažene kupo skozi okno, da se je razbila na dvorišču. Kralj je držal dano besedo — do smrti: mnogo sveta je prehodil in v marsikateri bitki se je slavno meril s sovražniki, toda vina ni poskusil nikdar več.

Mladi Gauss

Obiskoval je ljudsko šolo v svojem rojstnem mestu Braunschweig. V računski uri je dal učitelj devetletnim otrokom za nalogo, da izračunajo vsoto vseh števil 1—100. Učitelj je moral namreč tisto uro izvršiti neko nujno delo, pa je menil, da bo z omejeno nalogo zaposlil otroke za vso uro. Zato ni bil malo presenečen, ko je že čez nekaj minut stopil mladi Gauss pred kateder in predložil rešitev naloge. Bila je pravilna, toda svojevrstna. Fantek ni sešteval števil kot njegovi součenci, marveč je zapisal takole:

1	2	3	4	...	49	50
100	99	98	97	...	52	51

To je 50 parov števil, vsak par je 101, torej je vsota vseh števil 50 krat 101, t. j. 5050.

Na to izvirno rešitev so bili opozorjeni merodajni krogi, ki so potem omogočili Gaussu nadaljnje šolanje. In iz tega mladega fanta je zrastel eden največjih matematičnih genijev, knez matematikov, Karel Friderik Gauss (1777—1855).

RAČUNSKO IGRAČKANJE

Zapiši katero koli število s tremi decimalkami, pomnoži ga s 1680, zmnožek deli s 35, h količniku prištej prvotno število, vsoto deli z 0,7! Če dobljeni količnik deliš s prvotnim številom, dobiš rezultat 70.

DEČEK IN KAVKA

Izmaknil je deček nekje pozlačeno iglo. Spravil jo je v skrit predalček in jo hodil večkrat gledat.

Nekega dne pozabi iglo na mizi v vrtni uti.

Pri sosedu so imeli privajeno kavko, ki je vse iztaknila. Priletela je tudi v uto in zagledala na mizi lepo, bleščečo se iglo. Vzela jo je in zletela z njo na streho.

Deček-tatiček je s strahom to opazil in ugibal, kako bi dobil iglo nazaj. Hitro gre iskat košček kruha in začne klicati kavko, ki je takoj priletela k njemu — toda brez igle. Pustila jo je na strehi.

Dečka to razjezi in hoče kavko udariti s palico. Oče, ki se je v tem hipu prikazal na vratih, vpraša dečka, kaj mu je živalca naredila. Deček pove, da mu je vzela pozlačeno iglo.

»Kje si pa dobil ti iglo?« vpraša oče.

Tatiček je zardel in molčal. Oče pa je takoj uganil, kaj je vzrok zadregi. »Tako!« reče oče, »kaznovati hočeš neumno žival, ki ne ve, kaj je tatvina? Kakšno kazen zaslužiš šele ti!« — Oče je poklical dečka v sobo, kjer je tatič prejel zaslužno plačilo.

DOMOLJUBNA ŠPARTANKA

Špartanka je imela pet sinov v vojni. Po končani bitki priteče k njej suženj ter ji pravi: »Vseh tvojih pet sinov je padlo.« A špartanka zakriči nad njim: »Ničvredni suženj, povej, kdo je zmagal.« »Ko ji suženj reče: »Mi«, teče špartanka vsa srečna v svetišče in hvali bogove za dobljeno zmago.

Žabji kraljevič

Kralj je imel razkošen grad, okoli gradu prelep vrt in na vrtu srebrno jezero. Toda kralj ni maral ne ljudi ne živali. V jezeru, ki se je v njem kopal, kadar mu je bilo vroče, ni smela plavati ne riba ne žaba ne druga žival. Bila je lepa voda, ampak mrtva voda.

In ker kralj ni bil dober, mu Bog ni dal sina, ki si ga je zmerom želel. Kralj je bil zato dostikrat žalosten.

Zgodilo se je pa, da je zagledal kralj zvečer, ko je sijala lepa luna, skozi okno vile, ko so nesle otroka na zemljo. »Dajte ga meni,« je zaklical, a vile so odgovorile: »Ne moremo, je drugemu očetu namenjen.« Kralj je pa le prosil in prosil, da so se ga vile nazadnje usmилile. Dale so mu otroka, toda obljubiti jim je moral, da bo dober z njim in da mu ne bo nikoli nič žalega storil.

Ves srečen razvije kralj povoje, pa se zgrozi, ko zagleda v njih namesto otroka velikega žabo. Pokliče služabnike, da jim naroči, naj gnusno žabo precej ubijejo, vendar se ta hip spomni, kaj je bil obljubil vilam. Zato reče: »Ukažem, da to žabo negujete kakor najbolj žlahtno dete in ji izkazuje časti, kakor bi jih mojemu sinu!«

Zgodilo se je, kakor je bil ukazal. Žaba je dobila v gradu zlato posteljo, svoje strežaje in učitelje, jedla je s kraljem pri mizi in se kopala z njim skupaj v srebrnem jezeru. Bila je pametna žaba, ki je rasla in se učila kakor otrok, govorila kakor človek in bila z vsemi prijazna. Po kraljestvu je šel glas o njej in ljudje so dejali: žabji kraljevič.

A kralju je bilo vsak dan huje, ko jo je videl, in še bolj odljuden in vase zakrknjen je postal. Pa je šel na lov, da pozabi svojo žalost in nesrečo. Zamišljen je hodil po hosti, dokler se mu ni zazdelo, da je nekaj belega šinilo pred njim. »Morda je bel jelen,« si misli in se požuri. Kar v sotesko ob vodi in hiti, kolikor le more. Kar začuje izza ovinka pred sabo mil glas: »Ne hodi naprej, jaz sem vila Željana! Če me zagledaš ti, ki imaš toliko grehov, morava umreti oba!«

Kralju skoraj ni bilo več do njegovega žalostnega življenja; zato pravi: »Slušam te le, če mi eno željo izpolniš!«

Kralj pove, kako je nesrečen, ker bi imel rad sina, pa ima samo žabo. Zato želi, da bi žaba dobila človeško podobo. »To se lahko zgodi,« reče nevidna vila Željana, »ampak tri pogoje moraš izpolniti. Kleče moraš priti na najvišji vrh svoje dežele, po vseh štirih moraš obiti svoje kraljestvo in nazadnje moraš sleherni žabo v svojem kraljestvu pogladiti in ji reči: zlata moja žabica!«

Skoraj bi se bil kralj na trde pogoje razjzil, ali tako močno si je želel sina, da se je premagal in se vrnil, kakor je bila vila velela.

Izpolnil je prvi pogoj in s krvavimi koleno prilezel na najvišjo goro. Ker ni bil še nikoli v gorah, se je čudil, kako se svet zviška vse drugače vidi. Njegov grad je bil komaj belo pšeno na zeleni planjavi.

Potem je začel kobaliti okrog svojega kraljestva. Da ga niso ljudje videli, je hodil največ ponoči in spremljal ga je star,

molčč služabnik. Vsako jutro, ko je prekinil težavno pot, se je kralj začudil, koliko je življenja vsepovsod, hroščev, muh, črvov in golazni v vsaki travi in vsakem grmu.

Nazadnje se je lotil tretjega in najtežjega. Ni bilo veliko njegovo kraljestvo, vendar je bilo v njem dosti luž in mlak, povsod ob vodi pa brez števila žab. In žabe so bile plašne. Kralj se je moral navaditi nalahko stopati in omiliti je moral glas, vajej prej samo osornega ukazovanja.

Po dolgem času je bilo tudi to opravljeno in kralj je vesel hitel domov, da bi videl svojega sina. Pa mu ni prišel naproti sin, kakor je bil pričakoval. Niti v sobah ga ni mogel nikjer najti. Nazadnje je pogledal še v prestolno dvorano in razočaran videl, da sedi na prestolu žaba s krono na glavi.

Kralju se je bridko storilo, ko je spoznal, da se je zaman zanašal na obljubo vile Željane, toda od vsega hudega in od žalosti je postal že dober. Ni se razjzil, kakor je bila njegova navada. Nikoli še ni bil spregovoril besede z žabo, zdaj je pa stopil k njej, jo pobožal in dejal: »Zlata moja žabica!«

Na te besede je žaba poskočila, pred kraljem je stal lep fant, ki je zavriskal: »Moj očka!« objemal kralja, kralj pa njega.

Zdaj je bil kralj srečen in zadovoljen. Vladal je milo in modro, a pomagal mu je sin, ki je bil tudi moder in dober.

Ker je bil pa kralj že star in sin že velik, je oče želel, naj se oženi. Hodila sta na ogledi na sosedne in daljne dvore, kjer so imeli lepe kraljičine. Ali ni je bilo, ki

bi se bila kraljeviču zdela prava, čeprav je bil on od sile vsem všeč. »Saj se še ne mudi,« je tolažil očeta, »rajši počakam, da najdem pravo.«

Ko se je pa bil spomladi oče odpeljal po važnem vladarskem poslu, se je šel žabji kraljevič zvečer sam kopat v srebrno jezero na vrtu. Plava po vodi in sredi jezera zapazi, da se na dnu nekaj svetlika. »Lune ni in luči tudi ni nikjer,« se čudi. Rado veden, kaj naj bi bilo, se začne potapljati, zakaj od prej mu je ostalo to, da ga v vodi ni nikoli zeblo in da je znal tudi pod vodo plavati kakor žaba.

Plava globlje in globlje ter najde na dnu svetel steklen grad, v njem pa samo in zapuščeno prelepo kraljično, ki se je jokala.

Vpraša jo, zakaj joka, in kraljična mu pove, da je hči žabjega kralja, da jo je pa po očetovi smrti ugrabil povodni mož in jo zaprl tukaj, kjer ni nobene žabe, ki bi lahko poklicala koga na pomoč.

»Pa te rešim jaz!« reče žabji kraljevič in splava z njo na vrh. Da ne bi imel povodni mož v jezeru več moči, vrže kraljevič z brega križasti tolar v vodo in odpelje rešeno kraljično na očetov grad.

Kralj se je vrnil in videl, kako je rešena kraljična lepa. Vprašal je sina, ali se mu zdi ta nevesta prava. Sin je pritrdil in ker je bila kraljična tudi zadovoljna, so začeli pripravljati za poroko in svatbo.

Na moč je bilo vse lepo in veselo in ne da se popisati, kako sta bila ženin in nevesta zala.

Ko je bilo svatovanja konec, sta šla ženin in nevesta v stanovanje, ki je bilo zanj pripravljen v drugem koncu gradu. Ta večer je sijala posebno lepa luna. Kraljevič je ugasnil elektriko in peljal nevesto k vratom na balkon. Med vrati sta obstala in se prišla za roke, da sta bila videti kakor velika črka M in senca za njima v sobi kakor druga črka M. Molčala sta in se zamaknila v srebrno jezero na kraljevem vrtu.

Takrat so se pa v jezeru oglasile žabe, ki so se v njem zbrale iz vsega kraljestva, in zapele so jima tako sladko, kakor še nikoli niso pele živemu človeku.

Arion

Arion, slavni grški pevec in glasbenik, je živel okoli leta 620 pred Kristusom. Večji del svojega življenja je bil pri Periandru, vladarju mesta Korinta.

Pravljica pripoveduje, da se je Arion nekoč vozil iz Italije po morju proti Korintu. S seboj je imel mnogo zakladov, ki so bodli v oči požrešne mornarje. Sklenili so Ariona umoriti. Ko Arion to zapazi, gre k njim ter jih prosi, naj mu pustijo življenje, zaklade pa si naj razdele. Mornarji pa so se bali, da jih Arion pri kralju vendarle zatoži; zato mu reko: »Skoči sam v morje, ali te pa umorimo mi.« Arion, misleč, da se mu bliža smrt, jih prosi, naj mu vsaj dovolijo, da še pred smrtjo enkrat zapoje in zabrenka na citre. Mornarji mu to radi dovolijo, saj so tudi sami radi poslušali slavnega glasbenika.

Arion stopi v vsej prekrasni opravi na krov ter zabrenka in zapoje, — kakor je mislil — svojo zadnjo pesem, nato pa skoči v morje. Toda, oj čudo! Ne utone, temveč morská riba delfin, ki je poslušala njegovo petje, ga vzame iz hvaležnosti na svoj hrbet in ga odnese na obrežje Korinta. V Korintu popiše Arion Periandru svojo ču-

dežno rešitev, a ta mu ne more verjeti. Ko pridejo brodarji iste ladje v Korint, jih pokliče Periander pred se ter vpraša, kje je Arion. A ti mu odgovore, da je ostal v Italiji, zakaj mislili so, da je utonil v morju. V tem pa stopi iz stranske sobe Arion ravno v isti opravi, kakor je skočil v morje. Sedaj mornarji niso mogli več tajiti, in Periander jih je dal pribiti na križ. Ob morskem obrežju pa so postavili kip v spomin, kako je rešila riba umetniku življenje.

KAJ ČLOVEK JE?

Nekdo je izračunal, koliko poje v življenju človek 50 let, ki je srednje velikosti in ima dober želodec. To znaša: 25.000 kg kruha, 18.000 kg mesa, 40.000 kg prikuh, 3000 do 4000 ducatov jajc in 500 hl tekočin. Vse te številke kažejo, kako ogromno delo imajo opravljati usta in zobje in kako važno je za zdravje in življenje človeka, da jih ohranjamo v dobrem stanju, zdrave in čiste.

CIR IN GRKI

Komaj je Cir premagal Lidijce in ujel njihovega kralja Kreza, že pošljejo Grki svoje poslane k njemu v Sarde, češ, da mu hočejo biti pokorni pod tistimi pogoji, kakor so bili prej Krezu. Cir pa jim smehljaje reče:

»Ob morju je stal nekoč deček in videl v vodi mnogo rib. Vzel je piščalko in začel piskati, ker je mislil, da pridejo ribe na suho; toda ko je zapazil, da se je zmotil, je nastavlil mreže in jih je mnogo ujel. Tedaj so ribe seveda skakale sem ter tja, a deček jim je rekel: Sedaj vam pa ni treba plesati, ker prej niste hotele, ko sem vam piskal.«

To pa jim je povedal zato, ker ga Grki prej niso poslušali, ko jih je prosil, naj odpadejo od Kreza in so se šele sedaj vdali, ko že niso mogli drugače.

Plemenito delo

Bogatin je hotel razdeliti vse imetje med svoje tri sinove. Vse je že razdelil na tri dele; slednjič mu še ostane drag kamen — diamant. Reče jim torej: »Pojdite po svetu; kdor izmed vas stori plemenito delo, dobi diamant.«

Sinovi so se razšli. Ko se vrnejo čez tri mesece, pravi očetu najstarejši sin: »Glej, oče! Vstopil sem v službo pri gospodu. Zaupal mi je veliko, in jaz sem mu vse zvesto in pošteno opravljal.«

Oče mu de: »To je tvoja dolžnost.«

Drugi sin pravi: »Na svojem potovanju

sem rešil potapljačevega se otroka.«

Oče odvrne: »To je vsekakor lepo delo, toda tudi to je bila le tvoja dolžnost: pomagati bližnjemu v sili.«

Sedaj pristopi najmlajši sin ter pripoveduje: »Nekoč sem prišel na visoko goro. Na vrhu zagledam poleg prepada svojega največjega sovražnika. Že ga mislim suniti, da pade v globčino, a v pravem času si še premislim. Zbudim ga rajši in ga opozorim, naj pazi, da se ne skotali v spanju na rob prepada!«

Očtu se razjasni obraz ter de: »Res, to je bilo plemenito delo. Tvoj bodi diamant!«

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

ALOJZIJI VAUTI:

V JEČI (Iz spominov na vojna leta)

Ko sem bral v 24. in 25. številki »Našega tednika« črtico Otona Ježka pod zgornjim naslovom, so se mi zopet zbudili spomini na zapor 1. 1943. Tudi jaz sem tam spoznal poročnika Hoffmanna in g. Oton Ježek je bil nekaj tednov moj tovariš v celici.

Zato sem napisal teh nekaj spominov na tiste čase.

Že 1. 1940 me je »gestapo« zaprla za 2 meseca in me nato izgnala iz Koroške. Namestili so me za kaplana v lepem gorskem kraju Schöder na Zgornjem Štajerskem. Seveda je oblast koroške »gestape« segala tudi tja. Čez veliko noč 1941 me je spet, kakor mnoge druge slovenske rodoljube, za nekaj tednov posadila v zapor. Prepovedano mi je bilo dopisovati si s komurkoli v slovenskem jeziku. Drugače pa sem se na svojem službenem mestu še kar dobro počutil.

Sredi januarja 1943 pa dobim od svoje male nečakinje Zofke iz Sel sporočilo, da so Gotico, moje selsko gospodinjo, odgnali neznano kam. Kmalu sem zvedel, da je zaprtih mnogo Selanov. Zaskrbelo me je in neke temne slutnje so me navdajale.

4. februarja zgodaj zjutraj zaslišim trkanje na hišna vrata. Ko se ta odprejo, nekaj govorjenja v pritličju, nato trde korake po stopnicah in veži naravnost proti moji sobi. Skozi vrata vstopi orožnik.

»Gospod kaplan, vstanite. Odpeljati vas moram v Celovec. Ob šesti uri odhaja avtobus. Tam vas pričakujem!«

Ob eni opoldne me v Celovcu odda v sprejemni pisarni deželnih zaporov. Izčasne celice v pritličju me drugi popoldan premestijo v 2. nadstropje v gestapovske zapore. V mračni celici sta čepela dva moža: sedaj že umrli mehanik Novak in še en drug preprost celovski očanec. Dolžili so ju poslušanja tujih radijskih postaj. Ne dolgo za menoj pa pride paznik še enega. Bil je Janko Urank. Vrnil se je od prvega zaslišanja.

Začudenje pri obeh.

»Gospod župnik, kako pa pridete vi sem?«

»Zdi se mi, da ravnotako, kakor ti! Zakaj so tebe zaprli?«

»Ne vem!«

»Jaz tudi ne vem, zakaj so me.«

Vsekakor je bilo obema ljubo, da bova kot dobra znanca drug drugemu lajšala samoto zapora.

»Veliko Selanov je tu zaprtih. V sosednji celici je Adamk. Jutri mu naznanim, da ste tu!«

Zjutraj navsezgodaj se je začelo »telefoniranje« med posameznimi celicami. Paznikov še ni bilo blizu. Janko postavi stolic pod okno, ga odpre in zakliče:

»Folt!«

»Kaj pa je?« se je oglasilo od sosednega okna.

»Ali ugameš, kdo je zdaj pri meni?«

»Kdo?«

»Vaš župnik!«

»Kateri župnik? Ali Lojzej?«

»Lojzej, da!«

Zdaj sem se oglasil še jaz. Kmalu so po takem »telefoniranju« Selani vedeli, da je tudi župnik z njimi na križevem potu.

Čez teden dni sta bila oba Celovčana izpuščena ali premeščena. Ostala sva s Hanzejem sama, pa ne dolgo. Že drugi popoldan zarobljajo ključ in čez prag stopi mlad, vitek človek. Še predno ga utegneva kaj vprašati, že kar začne naštevati svoje zločine: »Pomagala sem pri pobegu od vojakov, sam sem pobegnil, ponarejal sem uradne listine...«

Nenavadna odkritosrčnost že pri prvem svidenju! Blizu tri tedne je bil najin tovariš v celici. Kot četrtega so pozneje vtaknili k nam Planinška iz Celja, zaposlenega v trgovini Freisitzer v Borovljah.

Poročnika Hoffmanna so večkrat odvedli na zasliševanje na divizijsko sodišče in zasliševanje je trajalo dolgo. Zavedal se je, da stoji njegova zadeva slabo. Čudno, da ni bilo videti na njem posebne nervoznosti ali potrtosti. Še dobre volje je bil. Prosto-dušno je pripovedoval o svojih činih, tudi o drugi ženitvi. Še pred par dnevi se je zibal na valovih sreče ob slovesnosti poroke ob mladi ženi Eriki kot poseben cartelj gauleiterja Rainerja. Svojo drugo »ženo« je imel menda res zelo rad.

»Zakaj pa niste izginili, ko ste videli, da se mreža, v katero ste se zamotali, vedno

bolj zožuje in ste spoznali nevarnost?« sem ga vprašal.

»Vedel sem, da je že nevarno zame, pa se od Erike kar nisem mogel ločiti!«

Nekega dne mu prinese paznik pismo. Bilo je od Erike. Komaj z očmi preleti pisanje, krikne: »Erika! Erika!« pade na slamnjajo in tuli v silni bolesti. Strašno ga je zadelo. V pismu mu je Erika očitala njegovo goljufijo, izjavlja, da ga odslej noče več poznati. Dete, ki ga nosi v sebi, si bo dala odpraviti na podlagi odredbe oblasti. To pismo ga je silno potrla.

Prvega marca nas je bilo veliko izročenih sodišču in smo se iz drugega gestapovskega nadstropja preselili v prvo nadstropje in pritličje v sodnijske zapore. Imel sem srečo, da so me s šestimi mojimi farani in nekaterimi drugimi nastanili v prostorni sobi s tremi velikimi okni. Sedem parov postelj je stalo v njej. Tam sem dobil tudi ljubega duhovnega tovariša č. g. Drobinovnika. Enajst mesecev sem preživel v tej sobi. Doživeli smo tu črni dan 9. aprila, ko je bilo 13 obtožencev, med njimi 8 iz Sel, obsojenih na smrt in jim je dvajset dni pozneje na Dunaju sekira končala življenje!

S Hoffmannom sva se videla še trikrat na prehodu. Na prehodu po dvorišču smo hodili eden za drugim. Govoriti nismo smeli. A če je bil paznik manj natančen v službi, smo se tu in tam le mogli kaj pomeniti.

Pri prvem srečanju mi Hoffmann pomigne in potegne z roko ob svojem vratu. Sprva sem mislil, da me hoče opozoriti na kak nedostatek na mojem vratu; ogledujem se, kaj bi bilo pri meni narobe. Pa se mi približa in pove: »Obsojen sem na smrt!«

Misel na bližnjo nasilno smrt je tega lahkomišelneža le zresnila. Bil je protestant. Pri drugem prehodu me je prosil za

Koliko je tega?

Koliko je tega v mislih,
da srce obmolči;
kar je pri mnogih v časih,
pa za druge ničesar ni! —

Koliko je tega v očeh,
kjer se obup skoti,
da se — kot ob poslednjih rečeh —
še najbolj brezbrizni zgrozi! —

Koliko je tega v besedah,
da se zlo zarodi,
kot plevela na zanemarjenih gredah,
ki dobrim kalem rast zadrži!

Koliko je tega v dejanjih,
da posamezne zaskrbi,
ker bo početjih nevsakdanjih
nenadno smrt med nas zakriči! —

Valentin Polanšek

JULES VERNE:

86

Potovanje na Luna*)

— Govoril

— Niti pol dolarja ne bi dal, da bi zvedel zakaj! Iztirili smo, pa konec. Kam letimo, se mi ne zdi važno! Bomo, že videli. Ni zlomek! Če nas nese v vsemirje, bomo navsezadnje menda vendarle padli v območje kakega središča privlačnosti.

Michelova brezbriznost Barbicana ni mogla zadovoljiti. Pa ne da bi ga skrbelo, kaj bo! Toda za vsako ceno je hotel vedeti, zakaj je njegova krogla zavila v stran.

Medtem je krogla še vedno letela poševno ob luni ob spremstvu vse ropotije, ki so jo pometali ven. Luna ni bila oddaljena zdaj niti 8000 kilometrov in po orientacijskih točkah na njej je Barbicane ugotovil, da postaja hitrost krogle enakomerna. En dokaz več, da ni padala. Gonilna sila je bila še vedno večja kakor lunina privlačnost, vendar se je izstrelek le nekoliko približeval lunini privlačnosti; zato je bilo torej nekaj upanja, da bo z manjše razdalje sila privlačnosti zmaga in povzročila padec.

Ko potniki niso vedeli početi kaj boljšega, so se lotili spet opazovanja, vendar si o satelitu zemlje še niso mogli ustvariti topografske slike. Sončni žarki so vse površinske značilnosti zbrisali.

Tako so gledali skozi stranska okenca do osmih zvečer. Tedaj se je luna pred njihovi očmi tako zdebela, da je zakrivala polovico nebesnega svoda. Sonce je zalivalo kroglo s svetlobo z ene strani, luna pa z druge.

Po Barbicanovem mnenju je bila tisti hip luna oddaljena samo 2800 kilometrov. Hitrost krogle je cenil na 200 metrov na sekundo, to je 680 kilometrov na uro. Centripetalna sila je sicer vlekla dno krogle proti luni, toda centrifugalna sila je bila še vedno močnejša; postajalo je čedalje bolj verjetno, da se bo ravna smer krogle spremenila v kakršno koli krivuljo, ki je še ni bilo mogoče natančneje določiti.

Barbicane se je še vedno poglobljajal v rešitev nerešljivega vprašanja. Ure so minevale, uspeha pa ni bilo nobenega. Izstrelek se je sicer vidno bližal luni, a prav tako očitno je bilo tudi, da je ne bo dosegel. Najmanjša razdalja, v kateri bi krogla letela mimo lune, bi bila rezultanta dveh sil, ki sta se »tepli« za kroglo.

— Jaz si želim samo eno! je ponavljal Michel. Hotel bi leteti tako blizu lune, da bi prodril v njene skrivnosti.

— Preklet naj bo tisti spak, je vzkliknil Nicholl, ki je spravil kroglo s tira!

— Torej bodi preklet, je odgovoril Barbicane, ko da bi se mu nenadoma posvetilo, preklet bodi tisti meteorolit, ki smo ga srečali na poti!

— E? je bevsknil Michel.

— Kaj mislite s tem? je vzkliknil Micholl.

— Mislim, je povzel Barbicane, in pričel sem, da smo iztirili samo zaradi tega blodečega asteroida!

— Saj se nas ni niti dotaknil! je odgovoril Michel.

— To je vseeno. Njegova gmota je bila v primeri z gmoto krogle ogromna in njena privlačnost je bila dovolj velika, da je vplivala na našo smer.

— Bore malo! je vzkliknil Nicholl.

— Seveda, Nicholl, je odgovoril Barbicane, toda na razdalji 336.000 kilometrov ni treba nobenega močnejšega vpliva, da zgrešiš luno!

DESETO POGlavJE

Opazovalci Lune

Jasno je bilo, da je Barbicane našel edini možni vzrok za ta odklon. Naj bi bil vzrok še tako neznamen, je pa vendarle zadostoval, da je spremenil smer izstreka. To je bilo usodno. Predrzni poskus se je izjalovil zaradi čisto slučajne okoliščine in če se ne bi zgodilo kaj izrednega, krogla ni mogla več doleteti lunine plošče. Ali bo letela vsaj zadosti blizu, da bodo potniki rešili nekatera fizična ali geološka vprašanja, ki so ostala doletel nerazrešljiva? Našo pogumno trojico je skrbelo zdaj samo še to vprašanje. Kakšna usoda jih čaka v bodočnosti, o tem sploh niso premišljali. In vendar — kaj bo z njimi sredi neskončne samote, kjer jim bo

duhovno pomoč. Razlagal sem mu, kolikor mi je bilo mogoče, kako naj obudi popolni kes. Tudi k patru kapucinu, ki je prihajal v nedeljah v kapelo spovedovat in maševati, se je zatekel po duhovno tolažbo.

Obsojenci na smrt so najbrže smeli prejemati jestvine. Nekoč je dobil mesa in ga je rezal z malim nožičkom. Nož, uro, pisalno orodje in druge take drobnarije smo morali oddati že takoj ob prihodu. Večkrat so jetnike preiskovali, če nima kdo kaj takega prepovedanega pri sebi. Hoffmanna je pri rezanju mesa opazoval paznik skozi malo okence v vratih. Takoj je poklical tovariša in sta zahtevala, naj nož izroči. Pa je tajil, češ, da ga nima. Preiskala sta natančno njegovo in prebrskala vso celico, pa nožička le ni bilo mikser. Tako mi je sam pripovedoval.

»Kam pa si ga vendar mogel tako dobro skriti?« sem ga radovedno vprašal.

»Požrl sem ga!«

»Požrl? Za božjo voljo — nož požrl! Ali te ni tiščal v želodcu?«

»Prav nič. Drugi dan sem ga že dobil v straniščni posodi.«

»No, če si že na smrt obsojen, kaj hujšega bi te še moglo zadeti, ako bi dobila nožiček pri tebi!«

Še enkrat sva se videla na prehodu. Poznalo se mu je notranje in zunanje trpljenje na obličju. Pravil mi je, da ga je obiskala mati in tudi — Erika! Ob najini ločitvi mi je stisnil v roko kuhano jajce in zavojček drobno narezane šunke. Branil sem se daru. »Pojej sam, saj si še bolj potreben!«

»Le vzemi! V celici zgoraj si me večkrat obdaroval s keksi in drugim. Hvaležen sem ti in s temle ti hočem povrniti.«

Nekaj dni pozneje so ga ustrelili menda tam nekje pri Lendorfu. Morda je ob smrti na svoj način doživel srečo desnega razbojnika...

Jetnišnica je posebne vrste hotel: gostje odhajajo in novi prihajajo. Meseca julija je bil premeščen v našo sobo g. Oton Ježek, poklicni gledališki igralec. Neki nacist je neke njegove besede po svoje zasukal in ga ogradil. Bil nam je prijeten družabnik. S svojimi nastopi in deklamiranjem nam je koristno krajšal dolgočasje. Obsojen na več let je bil poslan v kaznilnico Stein ob Donavi. Aprila 1945 je od dela pobegnil in se je skozi mnoge nevarnosti srečno prebil do Labudske doline, kjer ga je zatekel konec vojne.

Od kapi zadet je zdaj deloma ohromel, a vendar še piše članke za liste. V Sele rad prihaja na obisk. Naprosil sem ga, naj za »Naš tednik« popiše tudi dogodivščine in doživetja svojega res dramatičnega pobega. Obljubil je. Zato z zanimanjem pričakujem to novodobno Odisejo.

vrh tega kmalu zmanjkalo zraka? Še nekaj dni pa se bodo zadušili v tej krogli, ki tava na slepo po vsemirju. Toda za te neustrahene može je imelo teh nekaj dni vrednost stoletij; vse svoje trenutke so posvetili opazovanju lune, čeprav ni bilo več upanja, da jo bodo dosegli.

Razdaljo, ki je ločila izstrelek od satelita, so ocenili na približno 800 kilometrov. V teh pogojih so bili potniki glede vidnosti luninega površja v podrobnostih na slabšem kakor prebivalci zemlje, oboroženi z mogočnimi teleskopi.

Vemo namreč, da doseže instrument, ki ga je zgradil John Ross v Parson-Townu, 6500-kratno povečavo in približa luno na 64 kilometrov; silni teleskop v Long Peaku povečava luno 48.888-krat in jo približa na manj kot 8 kilometrov, tako da dokaj dobro razloči na njej predmete s premerom 10 metrov.

S te razdalje torej brez daljnogleda topografskih podrobnosti lune ni bilo moč jasno razločiti. Oko je sicer zajelo prostrane obrise tistih neizmernih kotanj, ki jim precej ponesrečeno pravijo »morja«, njihove prave narave pa niso mogli spoznati. Gorski grebeni so izginjali v bleščečem izžarvanju odbijajočih se sončnih žarkov. Ta pogled jih je tako slepil, ko da bi se zagledali v raztopljeno srebro in nehote so odmaknili svoje oči.

(Dalje prihodnjič)

Mož, ki razume živali

Švicarski profesor Konrad Lorenz velja za prvega živalskega psihologa v Evropi, ali preprosteje povedano, za edinega učenjaka, ki razume govorico živali. To prvenstvo si je pridobil s tem, da je pri preučevanju živali, njihovega vedenja in njihovega sporazumevanja uporabljal sila izvirne načine, ki so ga privedli do prav tako izvirnih ugotovitev. O teh je objavil doslej dve knjigi. Prvo je naslovil: »Govoril je z živino, ptiči in ljudmi«, drugo pa »Tako je človek prišel na psa«, to je zgodovino psa.

Kako se je to zgodilo, o tem ima Lorenz svoje misli. Po njih pasji rod izvira iz šakala, čigar tolpe so nekoč oblegale človeška selišča, kadar so šakale ogražale druge zveri. Ta stiska je polagoma privedla do sprijaznitve in do vedno tesnejšega sožitja med človekom in popačenim šakalom, ali poznejšim psom.

O tem švicarskem profesorju lahko trdimo, da zna govoriti z živalmi, in da njihov jezik razume. Po njegovem, — kakor piše v svoji prvi knjigi, — to ni niti težko, zakaj živalska govorica ni nič zapletena ter je pravzaprav neznansko borna, kar se tiče obsega in besede. Besedni zaklad navadne sive gosi sestoji iz štirih izrazov, ki jih ta leni ptič nezavedno ponavlja kakor da se v njem vrti gramofonska plošča. Ti štirje izrazi so: »Pozor, nevarnost!«, »Tukaj je dobro!«, »Odletela bom!« in »Vrnila se bom domov!«.

Po Lorenzovi sodbi in dognanjih nobena žival, razen čebele, ni sposobna, da bi drugi živali sporočila kaj stvarnega. Nobena ne bi n. pr. mogla reči družici: »Poglej, tamle je hrana.« Najrazličnejše, kar kaka žival lahko pove, bi bil stavek: »Odkrila sem hrano!«. To pripoveduje nekako v prazno in sicer tudi takrat, ko je sama ...

Navzlic temu pa so ti nagonski samogovori nehoti znamenje drugim živalim, da je nekdo njim podoben našel nekaj zanimivega; da preti na določenem kraju nevarnost in podobno.

Taki vzkliki in glasovi so za druge živali nalezljivi in sicer tako, da se morajo nehoti ravnati po njih. Ako čepe na njivi vrane, je od njih slišati le dva glasova: »Kja« in »Kju«. Prvi kliče to črno ptico na polet z doma, drugi pa k vrnitvi domov. Če sede torej vrane na polju in je slišati skoraj samo klice »Kju«, je dovolj, da se le nekatere izmed njih oglasijo z onim drugim, pa se bo vsa jata, ki je morda že vzletela proti domu spet spustila na zemljo. Šele ko se bo prav zadnje vrane polotilo

razpoloženje za domov, bo ves roj zavil tja. To kolebanje med sem in tja traja včasih tudi ure in ure dolgo.

To je eno izmed zanimivih opazovanj profesorja Lorenza. Drugo je govorica o strahu, ki ga živali čutijo pred človekom. Ta je lahko večji ali manjši; odvisno je od vrste, ki ji žival pripada. Vsaka izmed njih ima posebno, sebi lastno, tako imenovano »razdaljo za beg!«; to je oddaljenost, do katere pustijo človeku, ne da bi zbežale. Pri galebih znaša ta razdalja dva metra, pri sinicah pa je skoraj ni, saj se vrte brez strahu človeku prav pod nogami, česar bi n. pr. vrabec nikoli ne napravil. Morda je to pomanjkanje strahu odvisno od dejstva, da so sinice od vseh ptic najrajši lačne. Če samo dve uri ne jedo ničesar, že kažejo znamenja o izčrpanosti. Zaradi tega jih tudi pozimi največ od gladu pogine.

Zanimive so nekatere sodbe švicarskega živalskega psihologa o psih. Zakaj ta žival n. pr. redno laja na poštarja? Zato, ker je po pasji pameti ta mož človek, ki ga ne smeš pustiti v hišo. Pes je vajen videti, da pride poštar skoraj vedno le do hišnih ali samo do vrtnih vrat, nikdar ali prav malokdaj pa bo stopil čez prag. Pes si torej, da tako rečemo, misli, da poštar ne sme noter. Zato laja nanj kot na vsiljivca, kateremu hoče s svojo govorico dopovedati, naj čimprej izgin.

Kako to, da živali nekatere izmed sebe izberejo za voditelja ter jim slepo slede, pogosto skoraj tako slepo kakor ljudje? Profesor Lorenz to pojasnjuje z naslednjim vzgledom:

Nekatere vrste rib plavajo v strnjenih rojih, vedno vse v isto smer. Če se katera za trenutek izgubi od jate ter jo mahne po svoje, ne bo to dolgo trajalo. Brž bo napravila vse, da se spet pridruži čredi. To ravnanje po drugih ribah je odvisno od nekaterih funkcij, ki imajo sedež v velikih možganih. Če ribi ta del možganov odstra-

nimo, se ji to ne bo nič poznalo, ne pri sposobnosti za življenje, ne pri teku, ne pri ničemer. Pač pa povsem izgubi čut za usmerjevanje lastne poti po tovarišicah in začne plavati po svoje, ne da bi se menila za druge. Vede se torej povsem protisocialno, toda prav ta njena trma povzroči, da začnejo druge ribe gledati v njej nekaj posebnega in se seveda pri priči vse obrnejo za njo. Ribje bitje, ki nima več velikih možganov, je postalo voditelj tistim, ki jih še imajo.

Švicarski profesor trdi dalje, da se živali nikoli ne vedejo tako kakor človek. Tega je moči samo pogojno primerjati z njimi. Človek se od živali ne razlikuje po tem, da ne bi imel z njimi ničesar skupnega. Nasprotno, zunanjih in bioloških podobnosti je dosti. Toda človek ima pa še nekaj bistvenega, kar ga od živali loči bolj, kakor bi ga sorodnosti z njimi zbliževale. To je njegova sposobnost, da misli, da govori z besedo, zlasti pa, da uravnava svoja dejanja po moralnih vidikih, oziroma da se zanje pri dejanjih ne briga, pač pa o njih zelo lepo govori.

Živali morale ne poznajo. Res je, če pes nehoti ugrizne gospodarja, da bo potem lahko dneve in dneve potr in obupan; da ne bo jedel in podobno. Toda to vedenje pri njem ne izvira iz tako imenovane »slabe vesti«, kakor jo poznamo ljudje, marveč le iz topega občutka, da je napravil nekaj, kar ne gre, gospodarju, od katerega dobi kost, pa tudi udarec. O kaki pasji morali pri tem ne more biti govora.

Kar se nadalje tiče tako imenovane živalske govorice, je po Lorenzovem mnenju moči pri živalih opaziti kako znamenje, ki bi v čem lahko sličilo govorjenju. Toda to se dogaja samo v razmerju med živaljo in človekom, nikoli pa, razen v redkih primerih pri šimpanzih, med živalmi samimi. Te dajejo v lastni družbi izraza samo svojemu čustve-

Ali ste že plačali naročnino?

nemu razpoloženju, ne pa kaki določeni stvari, ki bi jo hotele sporočiti drugim. Nekatera znamenja, ki prihajajo pri njih od izraza nagnosko, lahko kvečjemu nehoti služijo vzgoji mladičev: da jih opozarjajo na nevarnost, da jim dajo spoznati sovražnika in podobno.

Švicarski profesor je doživljal take primere govorice največ pri vranah. Z neko njihovo skupino je bil največji prijatelj. Toda kadar se ji je bližal, da mu je čez roko viselo kaj črnega, n. pr. kopalne hlače, trak črnega papirja od fotografskega filma, dežnik in tako dalje so ga vrane imele za sovražnika ter krakale nanj, ko da ga ne bi poznale. Zanje je črna stvar, ki mu je bingljala iz žepa ali čez komolec, bila ujeta vrana. Zaradi tega so ga zmerjale, hkrati pa opozarjale mladiče, da je bitje s črno rečjo vrag, ki se ga je treba bati. O tem je že moči reči, da so si vrane med seboj nekako pripovedovale.

Drugače pa o živalski govorici velja tisto, kar navaja profesor Lorenz v knjigi »Govoril je z živino, ptiči in ljudmi« — da namreč nagnoska glasovna znamenja živali lahko razume človek, ne pa one same; vsaj ne v tem smislu, kakor si govorico zamišljamo ljudje — kot zavestno sredstvo za medsebojno sporazumevanje. Zato pač živalim manjka vse tisto, v čemer se človek, ki mu je to dano, tako neskončno loči od njih.

ENOOSNI PRIKLOPNIKI, osi za priklonike, platišča, vzmeti in obroče, dobavlja rabljene in poceni AUTOVERWERTUNG RUMWOLF, Klagenfurt, Flatschacherstrasse 18.

Trgovska hiša kvalitetnega blaga

LODRON

Zavese, preproge, tekači, prešite odeje, žimnice, posteljno perilo, ležalni stoli, talne obloge, posteljno perje.

Villach - Beljak, Lederergasse 12

KRATKE VESTI

17 krav je vdrla na avtocesto med Hamburgom in Bremenom. Krave so polomile plot nekega ograjenega pašnika in se razkoračile na cesti, prav v času največjega prometa. Najprej je težak tovornjak zavozil na rob in se zvrnil prek strmega cestnega brega, nato pa so v kravjo gnečo zavozili še trije osebni avtomobili, en tovornjak ter štiri motorna kolesa. Več sto metrov naokoli so ležali prevrnjeni avtomobili in povožene krave. Skupna škoda znaša pol milijona mark (3 milijone šil.).

860.000 hektarjev žitnih polj ne bodo mogli požeti na Poljskem, ker manjka delovnih moči in kmetijskih strojev.

Izredno obilno žitno leto je imela letos Jugoslavija, poročajo iz Beograda. Skupno znaša pridelek žitaric 4,2 milijona ton in gospodarski krogi predvidevajo, da prihodnjo leto Jugoslaviji prvič po vojni ne bo treba uvažati pšenice iz Amerike in Sovjetske zveze.

Italijanska družba Montecatini, največje podjetje kemične stroke v Italiji, bo skupno s tovarnami dušika v Linzu solastnik novoustanovljene industrijske družbe Danubia-Petrochemie, ki bo predelovala petroleje v umetne (sintetične) snovi. Pri ministrstvu za finance je že vložena prošnja za posojilo 100 milijonov šil. za ustrezne investicije.

Otonu Skorzeniju, Dunajčanu, ki je kot ss-ovski častnik po zlomu Italije 8. septembra 1943 osvobodil Mussolinija iz ujetništva tedanje italijanske kraljevske vlade, so kanadske vselivene oblasti sporočile, da v Kanadi ni zaželen. Ondi je pri neki veliki radijski družbi nameraval nastopiti kot predavatelj. Predaval bi o svojih junaštvih seveda. Pred nekaj meseci je hotel isto narediti v Angliji, pa tudi Angleži so ga postavili pred vrata.

Proti izdelovanju raket v Zapadni Nemčiji je ostro protestirala opozicija v britanskem parlamentu v Londonu. Bivši vojni minister laburistične vlade Shinwell je vprašal, kako dolgo bo še trajalo, da bodo Nemci imeli atomske rakete. Sedanji vojni minister Profumo mu je odgovoril, da najbrž še precej dolgo ne. Kar se pa tiče naročila raket, ki ga je bilo britansko vojno ministrstvo dalo neki zapadnonemški tovarni, pa je pojasnil, da gre za rakete protiletalske obrambe, ki ne morejo nositi atomskih nabojev.

Krojačev primanjkuje v Združenih državah, zato so bili predpisi za vsehitev evropskih krojačev v Ameriki znatno omiljeni. Iz Italije se že odpravlja skupno 83 krojačev na pot preko oceana, da tudi tam uvedejo italijansko moško eleganco.

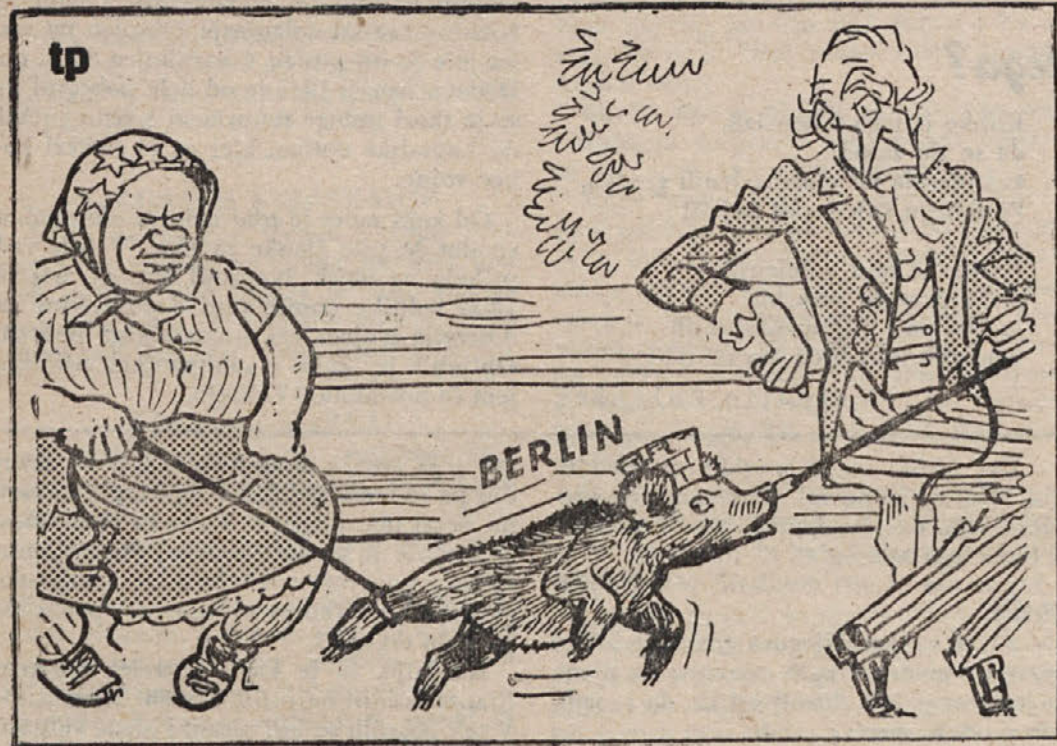
Radar je rešil norveško kraljevsko jahto »Norge«, na kateri so bili kralj Olaf V. princesa Astrid in njuni dvorjani, ko je v fjordu Tana v megli nenadoma priplula naproti neka tovarna ladja. Radarska naprava pa je kljub gosti megli na posebnem platnu opozorila na prihajajočo nevarnost in duhaprisotni kapitan kraljevske jahte je takoj ukazal »Vsi stroji s polno močjo nazaj!« ter krenil na stran. V zadnjem trenutku se je izognil trčenju. Samo deset metrov sta bili pri srečanju obe ladji oddaljeni ena od druge.

DOBRLA VES

(Do vratu v gramozu)

V neki opuščeni gramozni jami v okolici Dobrle vesi je minuli četrtek 17-letni mersarski vajenec Adolf Trobe kopal gramož. Nenadoma pa se je gramozno pobočje kot plaz vsulo in fanta v hipu zakopalo do vratu. Prijatelj, ki mu je bil prej pri delu pomagal, ga je takoj izkopal iz gramoza. Trobe je zadobil težje poškodbe in vdrtnine na prsnem košu, zaradi česa so ga takoj prepeljali v celovško nezgodno bolnico.

Oglašuj v našem listu!

Berlin: Kužek med dvema gospodarjema.

PRIDNO, POSTENO DEKLE

v starosti okrog 17 do 20 let za delo pri gospodinjstvu in letoviški gostilni išče vdova. Takojšnji nastop. Dobra plača. Ponudbe na naslov: Scheiternig Agnes, Hart, p. Ebendorf.

SADNA DREVESCA,

veliko cenejša in močnejša kot drugod, vam nudi drevesčica POLZER, pošta Št. Vid v Podjuni.

Strokovna trgovina za umetne cvetlice, mirte in damske klobuke

Trinjes

KLAGENFURT, Alter Platz 34

Radlmayer

pomaga varčevati!

Theresienthalertkanina pri

RADLMAYR

BELJAK - VILLACH